

Telefon št. 30-40

VOJNI INVALID

GLASILO UDR. VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
OBLASTNEGA ODBORA V LJUBLJANI

List izhaja vsakega 25. v mesecu. Posamezna številka 1 Din. — Naročnina mesečno 1 Din. — Rokopisi se ne vračajo. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Št. Peterska vojašnica. Telefon številka 30-40.

Socialno vprašanje naše občine in invalidi

Iz vrst županov smo prejeli članek, ki ga z veseljem priobčujemo. Čitajte ga pazljivo in dajte ga prebrati vsem, ki so ljudje in dobre volje.

Uredništvo.

Socialno vprašanje je danes eno najbolj perečih vprašanj sleherne naše občine. Nekoč je prizadevalo to vprašanje skrbti samo našim mestnim in industrijskim občinam; danes pa je socialno skrbstvo splošno vprašanje, pred katerim so se znašle vse naše občine v letih po svetovni vojni.

Socialna struktura slovenskega ozemlja se je po nujnosti gospodarskih zakonov v letih po svetovni vojni temeljito spremenila. Danes so na Slovenskem le še redke občine, ki bi bile v stanovskem pogledu popolnoma homogene, kakor so bile nekoč, t. j., da bi bile čisto kmečke, kakor so bile po veliki večini pred vojno. Dejstvo je, da odstotek kmečkega prebivalstva vsepovsod pada, raste pa na drugi strani odstotek delavskega stanu. Industrializacija slovenskega ozemlja v prvih letih po svetovni vojni je k temu v veliki meri pripomogla. Trenutni zastoj, ki je v tem pogledu zavladal pred nekaj leti v naši ožji domovini, ne more biti stalen. Gotovo je, da bo prej ali slej Slovenija le prišla na svoje, da bo postala vsled svojih gospodarskih zakladov in drugih pogojev, ki jih vsebuje, nekoč do tega, da bo poleg Bosne gotovo največji industrijski predel v naši širši domovini.

Industrija je nekoč zgrabila le svoj najožji okoliš; danes pa se je zaradi novih komunikacijskih sredstev in spremenjenih socialnih razmer radij industrijskih okolišev izredno razširil. Industrija danes ne zaposluje samo delavstva iz svojega neposrednega okoliša, marveč delavstvo dan za dnem prihaja na delo v tovarno s kolesi ali z vlaki po več desetih km daleč; saj vozijo iz vseh smeri v naša industrijska središča posebni delavski vlaki. To dejstvo je torej socialno izgrajenost (strukturo) naše slovenske domovine v velikem spremenilo.

Socialnega vprašanja, kakor že omenjeno, naše podeželske občine nekoč niso poznale. V sleherni občini je bilo morda po nekaj revežev, za katere pa so skrbeli v glavnem dobri ljudje; le redki so bili, ki so prišli občini v breme in ki so prišli »po numerah«, t. j., ki jih je občina poslala od hiše do hiše, da je morala za vsakega skrbeti po en dan vsaka hiša. »Po numerah« so navadno prišli edino le tisti, ki po splošni ljudski sodbi niso bili vredni podpore, ki so bili sami krivi svoje revščine. Drugače pa je treba ponovno priznati, da so ljudje sami in radi skrbeli za tiste, ki so zašli v revščino ne po svoji krivdi. Občine zategadelj niso imele s temi nobenih posebnih skrbi.

Posebno poglavje so bili res da ostareli hlapci in dekle, ki so vse življenje služili in garali za majhne denarje svojim gospodarjem; na starost pa so prišli na beraško palico. Dr. Krek je bil tisti, ki se je prvi z vso silo zavzel zanje, ki je zahteval zanje starostno zavarovanje. Da ni prišlo do svetovne vojne in da je Krek živel še nekaj časa, bi bilo tudi to vprašanje danes že prav rešeno. Ivan Cankar pa je ta problem opisal v krasni zgodbi »Hlapec Jernej«.

Socialno skrbstvo pa je danes po naših občinah postalo naravnost že komplicirano (zamršenó) vprašanje.

Ne samo, da je število občinske podpore potrebnih zelo poskočilo, marveč spremenile so se tudi vrste onih, ki iščejo občinske pomoči.

Resnica, ki je nihče ne more tajiti, je, da je kmečki stan v povojnih letih zelo obubožal. Tega dejstva se Slovenci kot narod vse premalo zavedamo. Nujna posledica tega dejstva pa je tudi, da se je število revežev iz vrst kmečkega stanu hudo pomnožilo. Po drugi strani pa se je tudi miselnost našega kmečkega človeka močno zmaterializirala. Posebno tisti, ki še premorejo toliko, da bi lahko kaj žrtvovali, so se zakrknili v svojih srcih. Skrb za vse te reveže je torej prešla na občinska ramena. Nadalje prej po naših podeželskih občinah skoraj nismo poznali kar celih siromašnih družin; danes pa take družine niso več redke. Kaj pogostni so primeri, da vsa družina strada, da nima kaj obleči in da je brez strehe. Če je občina dolžna za koga iz takšnih družin skrbeti, potem je gotovo v prvi vrsti dolžna skrbeti za njihove otroke. Gorje narodu, če zrasto takšni otroci prepuščeni samim sebi! Posebno poglavje socialnega skrbstva naših občin je danes torej mladinsko socialno skrbstvo!

Posebno poglavje v social. skrbstvu naših občin sestavljajo nadalje brezposelni. V industriji, kjer so si služili kruh, je iz enega ali drugega vzroka zmanjkalo dela in delavci so ostali na cesti. Če so takšni delavci iz kmečkih hiš, že se gre; le žal, da so danes kaj redki takšni industrijski delavci, ki bi bili še voljni prijeti za kmečko delo. Na vsak način pa je gotovo, da mora občina kot taka tudi te vrste delavstvu posvetiti svojo skrb.

Vprašanje, ki se nam ob vsem tem vzbuja, pa je, koliko so naše občine danes kos svojim socialnim nalogam. Brez dvoma je treba priznati, da se velika večina naših županov zaveda dolžnosti, ki jih ima v tem pogledu. Resnica pa je po drugi strani zopet, da župani pogrešajo vsepovsod v tem pogledu sposobnih in požrtvovalnih sodelavcev, ki bi imeli smisel za socialno akcijo. Skrajna potreba je, da se zave vsa občina, da se zave ves narod socialnih dolžnosti, ki nam jih narokuje današnji čas in pa posledic, ki bodo gotovo prišle, če ne bomo v polni meri opravili svoje socialne dolžnosti današnjega časa.

Dve stvari sta, ki poleg tega zelo tareta našega župana oziroma občine. Prvo je pomanjkanje denarnih sredstev. Občinski zakon, ki smo ga dobili l. 1933., ki je enoten za vsa država, ki žal prav nič ne upošteva kulturnih in socialnih razlik posameznih naših pokrajin, našim občinam, ni zagotovil rednih, stalnih denarnih virov. Občine so danes na tem, da kljub svojim dokladam in drugim obč. davščinam, krijejo komaj svoje prav najnujnejše potrebe. V nemali meri se naše občine zato ravno iz razloga, da bodo kos svojim socialnim dolžnostim, bore s tolikšno silo za to, da bi dobile čimprej zakon o finansiranju samouprav, ki naj bi uredil reden denaren vir najvažnejši samoupravni edinici občini. — Drugo pa, kar teži naše župane oz. občine, pa je to, da je vse naše socialno delo preveč razbito, namesto da bi bilo do skrajnosti smotno koncentrirano. V tem pogledu se stvar edino pri ljubljanski mestni občini v zadnjem času razvija nekoliko

Vseh mrtvih dan — vseh padlih dan

Tja, na tisto tiho domovanje, kjer mnogi spe nevzdrumno spanje — po besedah pesnika Simona Gregorčiča — bo na dan Vseh svetnikov, na vseh mrtvih dan zanesla noga mnoge in mnoge, da počaste spomin svojih dragih, prijateljev in znancev, da jih v svojih spominih zbude za trenutek iz nevzdrumnega spanja in se v mislih pogovore z njimi.

Nas, vojne žrtve širom Slovenije, bo zanesel korak in spomin na vseh mrtvih dan tudi na grobove tovarišev-bojevnikov, padlih na bojiščih, umrlih od vojnih grozot, počivajočih na domačih tihih domovanjih, in počivajočih v nepoznatih grobovih na nešteti bojiščih, s skromnimi križi ali brez križev... Naše misli nas bodo zanesle tja k njim, da jih v mislih in s spominom pozdravimo kot tovariše iz okopov, jarkov, previjališč in lazaretov in tako oživimo v duhu za trenutek, izročajoči jim pozdrave. Ne bomo se sicer tega jasno in določno zavedali, kajti naš vsakdanji Jaz je premalo občutljiv. Ali naš podzavesten Jaz, tisti v naši notranjosti nihajoči, tisti jih bo občutil in pozdravil. In ta dogodek bomo občutili kot nekaj daljni spomin, kakor senco na nekdanje dni in na tiste, ki so bili takrat z nami.

Dan Vseh svetnikov, vseh padlih dan.

Prižgali bomo lučke na domačih grobovih, položili na nje cvetočo krizantemo, vrtnico in nagelj z zimzelenom in se poglobili v tiste dni, ko so živeli še med nami in z nami. V naših srcih bo gorela lučka spomina, cvetela krizantema, vrtnica in nagelj tovarištva, ovenčana z zimzelenom. Pozdravljali bodo neštete grobove nešteti bojišč. Tista krizantema, tista vrtnica, tisti nagelj z zimzelenom, ki ga bomo položili na grobove tihega domovanja doma, bo simbolično in miselno krasil grobove nešteti bojišč. Tista lučka, ki bo prižgana na grobovih domačih tovarišev, bo simbolično gorela na nešteti grobovih padlih tovarišev-bojevnikov.

Ta svečana, tihonežna, tovariško pristrčna pieteta bo obenem simbol, dokument nam vsem, da smo vse živeče vojne žrtve, bojevniki-vojni invalidi, tovariši ne samo z besedo, ampak tudi z mislimi in dejanji, da smo kakor eden drug za drugega v vseh nadlogah, skrbah, veselju in žalosti.

Oblastni odbor Udruženja vojnih invalidov za Slovenijo bo skupno s tovariši dobrovoljci, rezervnimi oficirji, z legijo koroških borcev, z zvezo bojevnikov na dan Vseh svetnikov — vseh mrtvih dan, priredil svečanost na ljubljanskem pokopališču, na grobovih judenburških žrtv, grobovih bojevnikov-dobrovoljcev in drugih s sledečim sporedom:

1. Vojaška godba bo otvorila svečanost z religioznim koralom.
2. Pevski zbori bodo zapeli žalostinko.
3. Bivši vojni kurat bo imel spominski govor padlim vojnim žrtvam.
4. Bivši vojni kurati bodo odmolili cerkvene molitve in zapeli »Reši nas, o Gospod!«.
5. Vojaška četa bo izstrelila častno salvo.
6. Pevski zbori bodo zapeli drugo žalostinko.
7. Vojaška godba bo zaključila svečanost.

Ta skupnost proslave spomina padlim vojnim žrtvam na dan Vseh svetnikov, na vseh mrtvih dan naj bi bila tudi simbol skupnosti vseh bojevnikov: dobrovoljcev, rezervnih oficirjev, koroških borcev, vojnih invalidov in ostalih tovarišev iz bojnih poljan — za postavitve spomenika živim žrtvam vojne in za močno Jugoslavijo.

*

Na vseh duš dan, dne 2. novembra ob 9. uri pa bo v frančiškanski cerkvi v Ljubljani črna maša za padlimi in umrlimi tovariši, celebrirana od vojnih kuratov.

na bolje. Da bo pa naše socialno skrbstvo vsaj delno kos svoji nalogi, je pa potrebno, da je kar se dá načrtno osredotočeno ne samo po vseh občinah, marveč tudi po vseh okrajih in po vsej Sloveniji.

Kaj pa invalidsko vprašanje? Župani ljubljanskega okraja so se s tem vprašanjem prav resno ukvarjali na svojem mesečnem sestanku, 3. oktobra t. l. Njihovo mnenje je, da vojnih invalidov nikakor ne gre mešati z ob-

činskimi reveži. Samo bridka krivica je, če so danes zelo zelo mnogi invalidi iz vojne v isti vrsti z občinskimi reveži. Po zdravi sodbi županov zahteva ponos slehernega naroda, sleherne države, da v najpopolnejši meri oskrbi življenjsko eksistenco vsakemu svojemu udu, ki je v vojni tako ali drugače postal invalid. Samo pomanjkanje prave časti in ljubezni do naroda in države more roditi to, da ostane vojni invalid prepuščen popolnoma revščini in pomanjkanju.

Pa ne samo s stališča narodnega čustvovanja, marveč prav tako tudi s stališča prave državljanske vzgoje je hudo potrebno, da mi vse svoje današnje gledanje na invalidsko vprašanje temeljito spremenimo. Zlasti, če hočemo, da bo mladina ljubila in cenila svojo domovino tako, da bo pripravljena zanjo tudi sama kdaj žrtvovati svoje najdražje, potem moramo delati na to, da bomo vsi kot celota izkazovali največ pozornosti in ljubezni onim, ki so domovini na oltar položili svoje najdražje, svoje zdravje. Zavedati se namreč moramo, da ni bolj demoralizujočega dejstva za resnično domoljubje, kakor je malomarnost ali celo popolna brezbriznost zanje, ki so v ognjeni preizkušnji potrdili svojo ljubezen do naroda in domovine.

In končno, če si pokličemo v spomin še to, da je med nami danes toliko invalidov, ki so izgubili svoje zdravje v bojih za naše narodno osvobodjenje, pa če obenem pomislimo na svojo malomarnost, potem nas mora biti v resnici naravnost sram svojega ravnanja. Iz zgolj čiste ljubezni do svojega naroda, da mu pribore božje in človeške pravice pod tem božjim soncem, so brezštevilni naši fantje in možje odšli v Dobružo, Solun, na Korško in v Slovensko krajino, odkoder pa so se vrnili kot invalidi. Eminentna dolžnost nas vseh kot naroda je, da poskrbimo dostojno, kakor se to spodobi le narodu, da bo sleherni borec — prav posebno pa še invalid — za našo svobodo nagrajen, kakor to gre. Če smo res narod, ki se zaveda samega sebe, potem bomo to gotovo tudi storili!

Najvažnejši nagib, ki nas mora voditi pri tem vprašanju, pa je seveda etični. Bog nam je kot največjo zapoved naložil ljubezen do bližnjega. Iz tega najmočnejšega razloga torej ne sme biti nikogar, ki bi šel nemarno mimo tega vprašanja.

Dolžnost vseh slovenskih ljudi in ustanov je, da se odločno zganejo. Ne invalidi, marveč mi sami moramo storiti vse, kar moremo, da bo invalidsko vprašanje čimprej rešeno tako, kakor žele invalidi sami in kakor to zahteva naš narodni ponos in kakor nam velela Kristusova zapoved.

V vednost!

V pisarni Oblastnega odbora Udruženja se zglasujejo člani, ki imajo opravke v Ljubljani. Včasih kateri zelo siromašni poprosi za podporo, da se lahko vrne. Če ima v redu člansko knjižico, to je, nalepljene markice, kar je znamenje, da je članarina plačana, mu po možnosti prošnjo uslišimo. Pač pa se zgodi, da ta ali oni sicer pokaže člansko knjižico, ali znak ni v nji. Zatrjuje, da ja članarino plačal, a da ni dobil markic. Zato sporočamo: Kdor ne bo imel svoje članske knjižice v redu in bo iskal podpore, je ne bo dobil.

Oblastni odbor.

Narodnemu invalidskemu fondu

je pripadlo 658 tisoč dinarjev iz zapadlih in ne dvignjenih dobitkov in kuponov »Vojne škode«.

Lastniki teh papirjev (Vojne škode) namreč pozabijo vsako leto pravočasno vnovčiti zapadle kupone. Kuponi, ki so zapadli 1. avgusta 1936 in se do 1. avgusta 1937 niso vnovčili, pripadejo Narodnemu invalidskemu fondu. Tokrat je takih kuponov pripadlo Narod. inv. fondu za 471 tisoč dinarjev in 28 izrebranih dobitkov, ki se za dobo 1. septembra 1936 do 1. septembra 1937 niso dvignili, v znesku 187 tisoč dinarjev.

Skupaj torej 658 tisoč dinarjev.

Besede k načrtu novega invalidskega zakona

Minister socialne politike in narodnega zdravja, g. Dragiša Cvetković, je imenoval državno komisijo za novi invalidski zakon in med drugim naročil.

»Komisija mora podrobno preštudirati sedanje odredbe Invalidskega zakona kakor tudi vse načrte in predloge, ki so bili dostavljeni ministrstvu za spremembo in izpolnitev Invalidskega zakona. Komisija ima podati konkretne predloge z obrazložitvijo o spremembah in izpolnitvi tega zakona...«

K temu moramo na kratko povedati, da nečemo sprememb ali dopolnitev invalidskega zakona, ki zdaj obstoja, ampak popolnoma novi, human, pravičen, modern in socialen invalidski zakon. Minister socialne politike in narodnega zdravja je v Nišu, pri otvoritvi tamkajšnjega invalidskega doma jasno, glasno in odločno rekel, da je Invalidski zakon iz leta 1929 nepravičen in razaljav za zasluge vojnih žrtev in da je v sporazumu s kraljevsko vlado sklenil, da ga še tekom letošnjega leta nadomesti z novim, pravičnejšim.

Registriramo ponovno to izjavo ministra socialne politike in rečemo: Izjavi je to človek, zdaj čakamo da to kot državnik in politik tudi izvrši.

Invalidski zakon iz leta 1929 je strogo kategoriziral pravice in priznanje vojnih žrtev. In to kategoriziranje je ustvarilo velike prihranke v invalidskem budžetu.

Le pogledjmo:

Izdatki za vzdrževanje vojnih žrtev po zakonu iz leta 1925 so 1. marca leta 1929 znašali:

v Srbiji	190 milijonov, 133 tisoč, 351.04 Din letno
v Črni gori	12 milijonov, 878 tisoč, 802.96 Din letno
v Bosni in Hercegovini	39 milijonov Din letno
na Hrvaškem in Slavoniji	46 milijonov, 728 tisoč Din letno
v Sremu, Banatu, Bački in Baranji	11 milijonov, 199 tisoč, 999.96 Din letno
v Dalmaciji	12 milijonov, 840 tisoč Din letno
v Sloveniji	20 milijonov Din letno

Skupaj torej je država dajala za vojne žrtve na leto 332 milijonov, 780 tisoč, 154 dinarjev.

Dve leti pozneje, ko je že imel oblast Invalidski zakon, ki še danes vlada, je država soglasno z izjavo finančnega poročevalca v Narodni skupščini, g. dr. O. Gavrilovića, izdala za vzdrževanje vojnih žrtev, ki so bili priznani po zakonu iz 1929, samo 68 milijonov dinarjev letno.

To je bil resničen pomor vojnih žrtev in ob enem strašna razžalitev vojnih žrtev, greh, ki se ne da odkupiti s spremembami in izpolnitvami takega in enakega zakona.

Pripominjamo samo to, da vkljub letnemu prihranku na 264 milijonih, 780 tisoč in 154 dinarjih se ni blago-

stanje državljanov Jugoslavije prav nič izboljšalo, niti se ta prihranek kje poznal v državni blagajni. Lansko leto, ko je bila izdana uredba k invalidskemu zakonu, je gospod finančni minister dovolil še 25 milijonov za invalidnine. Vsi pa vidimo, da je bilo to le kapljica v morje, ki se ni niti zapazila. Pomagano je bilo le okrog 20 tisočim vojnim žrtev. Kje jih je potem še ostalih 250, 260 tisoč? In če bi padalo še ne vemo koliko takih kapljic — takozvanih sprememb in dopolnil k sedanjemu invalidskemu zakonu, ne bo nič pomagano. In če bi se to hotelo vseeno narediti, pomeni, da bo invalidsko vprašanje odvisno od besede finančnega ministra, če bo našel kje za to dovolj denarja.

Vemo pa, da ga ne bo, ker ni moč, zato smo postavili in predložili svoj načrt za invalidski zakon. Milijarda bo potrebna za realiziranje tega zakona. Ali ta milijarda ne sme priti od rednih davkoplačevalcev. To milijardo bo našel Narodni invalidski fond, ki se naj preorganizira po naših načrtih in tudi milijarda bo dobljena. In zato zahtevamo, da se ukine sedanji Invalidski zakon ter uzakoni novi, po novih principih, na splošni moralni osnovi, ki bo neodvisen od državne blagajne in od njene gotovine.

Kakor že rečeno, je Udruženje vojnih invalidov izdelalo svoj novi načrt zakona, ki nima nikakšne zveze, ne duhovne, ne materialne, ne osnovne, ne principijelne s starim iz leta 1929. Celo njegova finančna plat je popolnoma neodvisna ter ne bo

obremenjevala davkoplačevalce in bo neodvisna od državnega budžeta. Obremenjen bo le kapital samo tam, kjer se prelija.

Magična moč usode in odločnost vojnih žrtev, organiziranih v Udruženju vojnih invalidov, lomi prokletstvo Invalidskega zakona 1929. Ta magična moč in volja Udruženja, ustvarja nov invalidski zakon, ki bo in mora biti vreden žrtev, ki se bore zanj in za svoje priznanje. Kajti gorje državi, katera pozablja svoje vojne žrtve in se pregreši na njih. Gorje tistim, ki naredi tak greh. To so bile proroške besede govornika na velikem protestnem shodu vojnih žrtev v Beogradu leta 1921 pri spomeniku kneza Mihajla pred Narodnim gledališčem. In 1. 1924

je vojvoda Stepa Stepanović isto ponovil, rekoč: Ta država ne bo srečna vse dotedaj, dokler pravično ne reši vprašanje vojnih žrtev.

Magična moč prorokov se je uresničila. Tisti, ki so podpisali invalidski zakon 1929, izginjajo. Jugoslavija pa vstaja in ko se bo oddolžila svojim vojnim žrtvam, bo čila in sveža, — ker jo bodo čvale še z večjo energijo vojne žrtve — bojevniki.

*

Državna komisija za izdelavo invalidskega zakona je sledeče sestavljena:

Predsednik: Božidar Tezić, armijski general v pokoju.

Delovodja: Petar Korać, referent invalid. odseka Ministrstva soc. pol.

Člani:

1. Milan Ostojić, načelnik Min. financ.
2. Dimitrije Milošević, kasac. sodnik in pred. Viš. inv. sodišča.
3. Janko Jovanović, predsed. sodišča za beograjsko okrožje in član Viš. inv. sodišča.
4. Ljubomir Hofmanović, načel. sploš. odd. Min. soc. pol.
5. Dušan Jeremić, načel. odd. za soc. skrb v Min. soc. pol.
6. Mirko Latas, šef kabineta Min. soc. pol.
7. Dragotin Gorup, šef invalid. odseka Min. soc. pol. — Slovenec.
8. Milutin Mrvaljević, sodnik in član Viš. inv. sod. in član Srednjega odbora Udruženja invalidov.
9. Božidar Nedić, predsednik Srednjega odbora Udruženja vojnih invalidov.
10. Stanoje Protić, inspektor in šef kabineta predsed. Glavne kontrole.
11. Zastopnik ministra vojske in mornarice, ki ga določi minister vojske in mornarice.

Eksperti:

- od finančnega ministrstva:
dr. Milan Horvacki, višji svetnik;
Dragoslav Obradović, višji tajnik;
od ministrstva notranjih del:
dr. Franjo Gorić, gen. inspektor, Slovenec;
dr. Rudolf Andrejka, nač. odd. drž. statist. Slovenec;
od ministrstva saobraćaja:
Josip Cugmus, pomoč. gener. dir. železnice, Slovenec;
dr. Ivan Kavčič, nač. gen. dir. železnice, Slovenec;
od poljedelskega ministrstva:
Božidar Ranković, nač. oddelka;
Vlada Vujinović, nač. oddelka;
od uprave drž. monopolov:
Pavle Aleksić, član upr. odb.;
od urada za zav. delavcev:
dr. Djordje Pešić, zdravnik;
Dragoljub Džurković, šef odd. Privil. agrarne banke in strokovnjak za družbeno vprašanja;
dr. Franjo Jež, biv. ravnatelj invalidske direkcije ministr. soc. politike in strokovnjak v invalidskih vprašanjih. Slovenec.

*

Naše upanje je veliko. Invalidski zakon iz leta 1929 se bo ukinil. Uzakonil se bo nov, pravičen, socialen in human invalidski zakon, ki bo priznal vse vojne žrtve, ki bo v čast in ponos jugoslovanski državi. Zato vsi vojni invalidi, vojne vdove, vojne sirote, ki še niste člani Udruženja, vsi v Udruženje. Vaš list »Vojni Invalid« naj bo klicar k lepšim, svetlejšim dnevom.

Naše akcije

Kakor vedo vsi naši krajevni odbori, smo razposlali vsem županom po Sloveniji pismo. V tem pismu smo gg. župane in gg. občinske odbornike prosili, naj se zdaj z vso odločnostjo zavzamejo, da bo uzakonjen nov, human, socialen in pravičen invalidski zakon. Ker to ni samo v dobro vojnim žrtvam, ne samo v čast državi, ampak tudi v korist vsaki posamezni občini. Kajti na njena ramena padajo vojne žrtve.

Poslali smo vsem občinam oktobersko številko »Vojnega Invalida« ter jim pisali, da jim ga bomo pošiljali tudi v naprej.

Kako lep odmev je naredilo to naše pismo in naš list, je dokaz v tem, da je vrnilo samo 18 občin list s pripombo, da ga ne sprejmejo in to občine: Sv. Peter pod Sv. Gorami, Mengeš, Gornji grad mesto in okolica, Vodice, Gor. Logatec, Kočevje mesto, Sv. Jurij ob Taboru, Orehovi, St. Jernej, St. Lambret, Sava pri Litiji, Kresnice, Kočevje okolica, Poljane, Pobrežje pri Mar., Šmarje pri Jelšah, Slovenske Konjice, Pesnica pri Ml. in Velika Loka.

Vseh občin pa je 420. Med temi jih je že 50 naročilo in plačalo list za celo leto. Občina Mošnje v radovljiškem srežu pa je nakazala kar 100 Din.

»Slovenski Narod« pa je v svoji številki dne 7. oktobra 1937 poročal sledeče:

Na zadnji seji ljubljanskega občinskega sveta je sprožil obč. svetnik dr. Joža Bohinjec naslednji samostojni predlog:

Organizacija vojnih invalidov je javnosti že pogosto obrazložila težak

gmojni položaj, v katerem umirajo vojni invalidi. Zaznali smo za slučaj, ki so naravnost strašni in v pravo sramoto naši kulturi in naši socialni miselnosti. Vojni invalidi ne morejo biti samo objekt socialnega skrbstva, oni so mnogo več: oni so najdragocenejši in največje žrtve svetovne vojne in prizadevanj za našo nacionalno, državno-politično svobodo. Vojni invalidi so bili prisiljeni, da so celo v svojem velikem patriotizmu izrekli ostre in težke obsodbe brezbriznosti državne politike za vojne invalide.

Ne samo država, vsa javnost, vsake posameznik, zlasti javne korporacije, so dolžne, da se v svojem delokrogu, zlasti pa v okviru pozitivnih zakonskih dolžnosti zanimajo za usodo vojnih invalidov in da o tem vodijo najvestnejše račune. Vojni invalidi so se morali pritožiti, da se skoro nihče ne briga za one predpise invalidskega zakona, ki podjetnikom privatnega in javnega značaja nalagajo dolžnost, da morajo zaposliti gotov odstotek vojnih invalidov. Vojni invalidi so morali povedati, da se nihče ne potruži olajšati njih usode s tem, da bi njih otroci pri podeljevanju služb pod drugače enakimi pogoji imeli prednost.

Ljubljana naj napram vojnim invalidom v polnem obsegu stori svojo dolžnost, v prvi vrsti ono, ki je pisana v pozitivnem zakonu, nato vse one dolžnosti, ki so zapisane v zapovedih nacionalne hvalečnosti napram vojnim invalidom.

Predlagamo:

1. Socialno-politični odbor naj ugotovi točno število vseh vojnih invalidov, ki so zaposleni v službah mestne občine z označbo položaja in prejemkov. Na podlagi te ugotovitve naj obč. svet stori vse potrebno, da bo v mestni službi zaposleno najmanj toliko vojnih invalidov, kolikor to zahteva za podjetja invalidski zakon, ako večja zaposlitev radi stvarnih interesov občine ni mogoča.

2. Socialno politični odbor naj ugotovi število oseb, ki so otroci vojnih invalidov in so v službi mestne občine ljubljanske, vključivši mestna podjetja. Na podlagi tega pregleda naj občinski svet stori potrebne sklepe, da bodo prošnje otrok vojni invalidov za sprejem v mestno službo primerno uvaževane.

3. Socialno politični odbor naj ugotovi, v koliko podjetja na ozemlju mestne občine ljubljanske uvažujejo pri zaposlitvah delavcev in nameščenec invalidski zakon ter naj organizira potrebne korake, da bodo podjetja uvaževala predpise invalidskega zakona.

*

Poverjeništvu županske zveze za ljubljanski okraj nam je s pismom z dne 4. oktobra 1937 sporočilo sledeče:

»Poverjeništvu županske zveze za ljubljanski okraj sporoča Oblastnemu odboru Udruženja vojnih invalidov v imenu vseh občin ljubljanskega okraja, organiziranih v županski zvezi, da je bilo na sestanku županov dne 3. okt. l. soglasno sprejeto, da se podpre stremiljenje vojnih invalidov v njihovi borbi za pravično ureditev njihove.

ga gmotnega položaja z novim invalidskim zakonom. S tem, da se invalide prepustijo v tako bednem stanju, so obremenjene samo občine, ker morajo tako one skrbeti za nje, oz. za njihove svojce.

Ce v kateremkoli pogledu, je ravno država kot taka v prvi vrsti dolžna v vprašanju vojnih invalidov in njihovih svojcev prevzeti nase vse breme. Invalidi so oni, ki so poleg padlih junakov žrtvovali za domovino največ, zato je dolžnost države, da se jim za to oddolži z vsoto dostojnosti.

O tem svojem sklepu je poverjeništvu obvestilo Osrednji odbor Županiške zveze, ki ga je naprosilo, da se z živo odločnostjo zavzame za čimprejšnjo izvršitev te stvari.

Predsednik: Ig. Kren,
župan občine Vrhnika.

Tajnik: Serbec S. R.,
župan občine Jezica.

Župan občine Senovo, ki je obenem tudi član Kraljevega odbora Sevnica, pa nam je sporočil, da je občina Senovo že poslala spomenice na gg.: dr. Stojadinoviča, predsednika vlade, dr. Letica, fin. ministra, na vojnega ministra generala Mariča, na ministra soc. pol. in narod. zdravja Dragišo Cvetkoviča, na ministra notr. zadev dr. Antona Korošca, na ministra brez portfelja dr. Kreka, na senatorja Smodeja, poslanca dr. Vebleta, na predsednika narodne skupščine Ciriča in tudi na predsedstvo senata.

Pozval je tudi vse župane brežiškega okraja s posebnim dopisom, naj store isto in jim pošljo celo kopijo spomenice, ki jo je poslala občina Senovo. Župani brežiškega okraja so to tudi storili.

Dobro bi bilo in koristno, da tudi krajevni odbori od svoje strani stopijo v čim tesnejši stik z župani in občinskimi tajniki ter jih v vsaki akciji pridobijo za pomoč in sodelovanje.

O nadaljnjih akcijah bomo poročali.

»Domoljub« od 20. oktobra 1937 piše med drugim:

»Kar se človeku v trudu in trpljenju pripeti, to običajno najbolj ljubi. Razumljivo je tedaj, zakaj se povsod, v vseh državah, ki so se udeležile svetovne vojne, pojavljajo organizacije bojevnikov. Saj tudi bojevnik veže ljubezen, ki so si jo v hudem trpljenju, da, v smrtnem boju, pridobili. Človek ne pomni vojne, ki bi storila toliko trpljenja vseh vrst in prelivanja človeške krvi v potokih ter grozoh smrti, kakor so to preživeli možje in fantje v zadnji svetovni vojni. Zato je razumljivo, da bojevnik že spomin na svetovno vojno veže v nerazdružljivo skupnost. Kaj je tovarštvu v vojni, zna povedati le oni, ki se je sam udeležil štiriletnega klanja, prebil v stroških jarkih, odbijal sovražne naskoke, delal pot preko žičnih ovir.

Kaj je povojna družba? Ali je priznala onim, ki so žrtvovali zdravje, dali življenje, prestali nepopisne grozote gorja v obrambi za domovino, za svobodo? Ali se je povojna družba oddaljila invalidom, vojnim vdovam in njihovim otrokom? Najbrž ne, ker povojni val družabne miselnosti gre preko čute dolžnosti do bližnjega, zlasti pa preko čuta onih, ki so trpeli in še trpijo, trpijo pa predvsem moralno, ker se po pravici čutijo zapostavljene — poiznane; človek spoštuje sočloveka le še zaradi osebnih koristi...

Le priznajmo, da bi bojevnik svetovne vojne in vojni invalidi (slepi, brez rok in nog) zaslužili drugačno priznanje v družabnem redu, vojne vdove in njih sirote pa bi morale biti deležne vse drugačne utehe, kakor jim jo je audila brezbrizna povojna družba...

Priporočamo vsem čitateljem »Vojnega Invalida«, da poovno in z razmišljanjem preberejo uvodni članek v oktoberski številki »Vojnega Invalida«, »Postavite spomenik živim žrtvam svetovne vojne«.

Občina Kamnik nam sporoča, da je poslala na vse odločujoče faktorje, poslane slededež zahtevo:

Invalidi so nezadovoljni! Vdove, sirote in starši padlih stradajo. Klici teh vojnih žrtv so vsak dan obupnejši. Občine, ki so že itak, vsled datave revnim in brezposelnim do skrajnosti obremenjene, ne morejo ničesar več dati.

Kaj je temu vzrok? Zadostuje kratak odgovor.

»Invalidski zakon iz leta 1929!«

V praksi se je izkazalo, da je ta zakon pomanjkljiv, nezadosten in v mnogih primerih celo nepravilčen. Slušajo se v nebo upijoči klici! V nobeni svetovni klanjem in uničevanjem človeštva in človeških dobrin, prizadevati državi niso ti klici tako pogosti, in tako obupni, kakor v naši državi! In žalostna resnica je, da invalidski zakon iz leta 1929 je eden od najslabših.

Nezadovoljnost, pomanjkanje in stradanje teh, ki so prinesli največje žrtve na oltar naše »s v o b o d e«, pri-

naša državi največjo škodo. Nezadovoljnost teh žrtv prenaša se počasi, ali sigurno od občana do občana. Od starejših na mlajše. V ljudstvu raste nezaupanje v pravičnost. V ljudstvu se dviga odpor. A vse to na račun države, ki je prva poklicana, da za te žrtve človeku primerno skrbi, in tem žrtvam zagotovi človeku primeren obstoj.

Invalidski zakon mora prednjačiti vsem drugim zakonom.

Invalidski zakon je ogledalo, v katerem vidi vsak socialno skrb države. Pravičen Invalidski zakon je najdragocenejši pripomoček k vzgoji ljudstva do patriotizma. Invalidski zakon je seme, iz katerega se rodi ali umira ljubezen do države in do domovine. Urejen in pravičen invalidski zakon je slika državne ureditve, in dela čast državi na znotraj in zunaj.

Visokospoštovani gospod!

V kratkem stilu smo označili, kaj bi moral Invalidski zakon biti, in kaj bi ne smel biti.

Na Vas kot zastopniku vsega ljudstva brez razlike leži, da opravičite vse nade in upe, ki Vam jih je ljud-

Kako krivično se postopa po § 42 invalidskega zakona

Na podlagi določb se jemlje vojnim žrtvam vse pravice radi različnih kazni. Razumljivo, da je mnogo naših vojnih žrtv zašlo v kazen, sedaj pa morajo trpeti strašne posledice, ker ne uživajo nobene zaštite po invalidskem zakonu.

Vprašanje pa je, ako je bilo to upravičeno in ako se je v smislu invalidskega zakona sploh pravilno postopalo?

V § 42 invalidskega zakona so navedeni različni vzroki, radi katerih se jemlje vso zaščito. Važno pa je, kako je treba dotične določbe tolmačiti in uporabljati?

Pred vsem se mora misliti, ali imajo dotične določbe moč tudi za nazaj, ali šele po razglasitvi sedanjega invalidskega zakona iz leta 1929, ko je isti zadobil obvezno moč?

Navadnemu lajku mora biti pojmljivo, da se more uporabljati neke določbe ali pogoje šele od tedaj naprej, ko stopijo v veljavo, ako ni izrečno rečeno, da veljajo tudi za gotovo dobo nazaj.

Treba je pogledati, kaj pravi besedilo invalidskega zakona?

V § 42 je rečeno, da izgube za vselej pravice: »če se spoznajo, če uporabljajo, če ne naznanijo, če delajo, če se kaznujejo« itd. Vse to je izraženo za sedanj čas, ne pa tudi za pretekli čas.

Torej invalidski zakon je prinesel neke nove pogoje za odvzem pravic, ako se slučajni sedaj dogajajo, ne pa ako so obstojali že prej.

Srbski tekst § 42 pa celo pravi: »kada budu kažnjena«, torej pove še bolj jasno, da veljajo te določbe le za naprej. Invalidski zakon torej ne misli na nobene poprejšnje kazni, pač pa samo na poznejše, sicer bi se gotovo izrazil bolj določno, n. pr.: »ako so in bodo« ali pa »ako so bili in bodo« kaznovani. Ako bi rekel samo »ako so kaznovani«, bi se to lahko smatralo za ves čas. Tega pa ni smel narediti, ker bi nasprotovalo drugim določbam.

Ustava pravi, da ne more biti nihče kaznovan za neko dejanje, za katero ni bila poprej določena kazen.

Ako se vzame invalidu vse pravice po invalidskem zakonu, je to prav občutna kazen.

Vzemimo, ako je imel dotični dobivati samo po 200 Din mesečne invalidnine, pa mu je za kazen že od 1. 10. 1929 naprej ustavljena? Do danes je izgubil že 16.800 Din, če bo pa kaznovanje trajalo še naprej, bo izgubil še veliko več. Poleg tega pa je izgubil še vso ostalo zaščito in kar je zelo hud udarec, odreče se mu celo popravlila in dobava protez.

Ako primerjamo, da je nekdo kaznovan na 24 ur zapora radi tega, ker je vzel v gozdu urobojce drv? Ker je zapadel kazni iz koristoljubja, je izgubil vse pravice po invalidskem zakonu. Radi ukradene bore vrednosti par dinarjev, je izgubil po gornjem primeru 16.800 Din in bo izgubil še veliko več. Ali ni to občutna kazen? Ali ni nujno potrebno te krivice popraviti?

Določbe o kaznih po § 42 inv. zakona pa se uporabljajo na vse kazni od prevrata naprej, torej na vse pretekle in bodoče kazni kljub temu, da besedilo zakona govori samo za sedanj, oziroma bodoči čas, kakor smo že omenili in kar je dovolj jasno izraženo.

Kot vzrok za odvzem pravic se primerja § 103 invalidskega zakona, ki s 1. oktobrom 1929 ustavlja invalidnino za vse slučaje iz § 42 inv. zakona, torej je to smatrano tudi za vse kazni nazaj.

Ta § 103 je le prehodna določba, ki ustavlja pravice samo do poznejšega pravomočnega rešenja, more pa veljati samo za razdobje od dneva razglasitve invalidskega zakona naprej, to je od 4. 7. 1929.

Cudno, kako se more kljub jasnemu besedilu invalidskega zakona postopati tako protizakonito?

stvo v Vaše roke položilo. Vaša odgovornost pred zgodovino. Vaša odgovornost za skrb vseh, pred ljudstvom in pred Najvišjim mora Vam biti sveta.

Prosim Vas, da na pristojnem mestu in pred odločilnim forumom dvignete svoj odgovornosti polni glas, in iznesete brezobzirno vse napake in krivice, ki se vojnim žrtvam godijo vsled nepopolnosti Invalidskega zakona.

Prosim Vas, da za izboljšanje obupnega stanja vseh vojnih žrtv dvignete svojo najostrejšo zahtevo po najhitrejši rešitvi tega, za državo in domovino najvažnejšega vprašanja.

O pomanjkanju sredstev ne sme biti govora.

Za izboljšanje materialnega stanja vojnih invalidov in vseh vojnih žrtv se morajo najti sredstva.

Invalidski zakon se mora podvreči tej najtemeljitejši operaciji, iz katere mora iziti popolnoma zdrav!

Tako to zahteva socialni čut in tako to zahteva interes države in domovine.

Uprava občine Kamnik,

dne 1. oktobra 1937.

bilitacijo in ima povsod brez zadržka vse pravice, samo pri invalidih ne. Državno tožilstvo mu izda potrdilo, da je nekaznovan, neomadeževan in ni ničesar neugodnega zabeleženega. S takim izpričevalom se lahko zaleti z glavo skozi zid, pa po invalidskem zakonu ne bo dosegel svojih pravic in bo dobil odgovor, da je kazen izbrisana, toda ni izbrisano dejstvo, da je bil kaznovan. Ali ni to ironija? Kakšen smisel pa naj ima kazen izbrisati?

Manjše kazni se upoštevajo le, ako so radi koristoljubja, večje pa sploh ne. Ker so se kazni po prejšnjih kazenskih zakonih imenovala drugače, naj pojasnimo, kako se to smatra.

Okrajna sodišča so razsojala o manjših kaznih za takozvane prestopke in so dajala »zapor« (Arrest).

Okrožna sodišča pa so razsojala o zločinih (Verbrechen) in so dajala takozvano »ječo« (Kerker). Po § 42 inv. zakona so mišljeni pod izrazom »robija« vse kazni ječe, torej vse razsodbe drugostanih sodišč.

Zato so marsikomu odvzete pravice tudi ako ni imel kazni iz koristoljubja, n. pr. tepež, obrekovanje itd.

To naziranje bi moralo biti tudi povsem drugačno.

Poleg kazni pa invalidski zakon jemlje zaščito tudi radi »nemoralnega življenja«. Pri tem nekaj omenja, in sicer tatinstvo, pijančevanje in igranje na slepo srečo. Mislim pa, da razum tatinstva, ker je dotični že itak obsojen, ni skoro nihče za drugačno nemoralno izgubil pravic, pač pa se ta nemoralna pripisuje le vojnim vdovam. Vsaka vdova, ki ima nezakonskega otroka, izgubi vse pravice. Nemoralnost se mora pa vendar predhodno ugotoviti z izjavo pristojnega oblastva. Kljub temu, da občine in celo župniki, ki so dovolj strogi v tem pogledu, podajajo o večini takih vdov povoljne, celo mnogokrat pohvalne izjave, je zgolj dejstvo, »da je rodila otroka«, obče nemoralno. Druge, ki pa so lahko vlačuge, pa nič ne rode, pa niso smatrane za nemoralne. Za vse take vdove velja kar neka načelna rešitev, ki jih označuje za nemoralne.

Ako ima žena nezakonskega otroka če ve, da je mož živ in celo v vojski, taka zasluži kazen. Ako pa ve, da je vdova, vendar prosta, ne sme tangirati njenih pravic otrok, za katerega invalidski zakon itak nima skrbeti. Poniževalno je zapisati takim v javno listino, da so nemoralne. Vsem tistim je zaščita neopravičeno odvzeta.

S takimi anomalijami se rešuje vprašanje vojnih žrtv. Invalidski zakon je že itak dovolj slab, potem se ga pa še v praksi pretvarja samo v tem smislu, da se doseže — redukcija. Redukcija je bila cilj reševanja invalidskega vprašanja leta 1929, in zopet je redukcija cilj večnega reševanja in zavlačevanja.

Ali je to sploh pojmljivo, da se po tem invalidskem zakonu rešuje že od leta 1929, pa še sedaj ni vse rešeno? Sedaj, ko se izdeluje načrt za nov invalidski zakon, smo opozorili na ta famozni § 42, da se še v bodoče ne bo delilo zaščito vojnim žrtvam s kaznovanjem.

Zaposlitev vojnih invalidov

Paragraf 26 invalidskega zakona iz leta 1929, ki določa, da morajo državni in samoupravni uradi in podjetja ter privatna podjetja zaposliti vojne invalide, je dober paragraf, rekli bi eden od najboljših paragrafov zloglasnega invalidskega zakona. Samo, žal, njegova moč se ne izvaja in tisti, ki bi jo morali izvajati, tisti tega paragrafa ne upoštevajo in ga ne izvajajo. Ni jim do tega, da bi otrli marsikatero solzo in olajšali marsikatero bedo tistim, ki so v službi države in za državo žrtvovali svoje vse.

Paragraf 26 je torej mrtvo rojeno dete, je beseda na papirju. Če bi se točno izvajal, bi ne bilo niti enega vojnega invalida (razen če bi kdo ne hotel, ali pa bi bilo njegovo vedenje tako, da bi se ga ne moglo držati zaposlenega, kar bi bilo pa zelo redko), ki bi ne bil zaposlen in ki bi ne bil sposoben radi svoje invalidnosti tudi za lažja dela, ki jih je, če se hoče, povsod dovolj. Že s tem samim bi se doseglo, da bi brez posla ostali samo težki in pretežki vojni invalidi, ki res ne morejo delati in so itak kolikor toliko preskrbljeni po zakonu. In tedaj bi ta strašni zakon iz leta 1929 kljub vsemu ne bil tako strašen, ne bil bi tako nehuman in nesocialen. Jugoslavija bi ne stala kot poslednja izmed vseh držav, ki za svoje vojne žrtve ni takorekoč nič poskrbela, in ki žive v največji revščini in bedi.

Kdo je imel dolžnost, da recimo, prisili banko, tovarno, ta ali oni državni, samoupravni urad, in tudi navadno občino, da zaposli vojnega invalida? Kdo je imel dolžnost, da bi se določba zakona in paragrafa 26, da morajo biti zaposleni v državnih in samoupravnih uradih in občinah do 10% vojnih invalidov, v privatnih službah

pa 5%? Zdaj jih ni niti 1% zaposlenih, in če je kje kakršnokoli mesto razpisano, recimo za navadnega občinskega slugo, razmašalca, čuvaja etc., ni smisla, da bi se vzel vojni invalid, da se vedno drugemu »bolj potrebnemu«, kakor se motivira odklonitev, čeprav je tisti »bolj potreben« ne samo neinvalid, ampak celo premožnejši, kakor odklonjeni invalid.

Udruženje je prosilo, interveniralo, pozivalo, banska uprava je izdala celo pravilnik in pozvala, da se ga mora upoštevati, ali to naročilo, ta ukrep je ostal le na papirju, samo prazna beseda. Pritoževali smo se celo na ministrstvo — nič nismo bili uslišani.

In človek se nehote vpraša, zakaj je potem sploh ta paragraf prišel v zakon? Komu služi? Niti nikdo ni bil iz tistih, ki ga niso upoštevali, ki so šli preko njega kljub vsemu, nekaznovan, kakor določa baš ta paragraf 26, zadnji odstavek. Nikdo ni bil poklican na odgovornost, paragraf je bila samo beseda, pesek v oči vojnim žrtvam.

Nikogar ni bilo, ki bi dal temu paragrafu zakonsko moč.

Ozrimo se v vsako mesto, trg, vas, v podjetja, tovarne, rudnike itd. v Jugoslaviji, v kakršnekoli urade in vprašajmo, kje so invalidi? In zaposlenih v državnih službah, v samoupravnih in privatnih je v Sloveniji vsega, beri in piši 565 od 10.000 vojnih žrtv, med katerimi je 2/3 vojnih invalidov. Torej četvrtina, ki so tako po »srečti« prišli v službe, mnogo pa jih je bilo po enem, dveh ali treh letih, ko je zakon tako določal, vpokojenih, predčasno vpokojenih. Kajti šefa itd. je bilo sram, če je v svoji pisarni videl vojnega invalida in je gledal, da se

ga čimpreje iznebi. Ker mentaliteta v Jugoslaviji je stid srečati, biti v družbi z vojno žrtvijo, ne kakor v Franciji, Italiji, v Čehoslovaški, v Avstriji, v Bolgariji itd. itd., kjer so ponosni, če je pri njih v službi vojni invalid, so tovariši takorekoč srečni, če imajo med seboj človeka, ki je moral žrtvovati za državo svoje vse.

Če bi se izvrševal paragraf 26 invalidskega zakona, kakor je pisan in sankcioniran, bi ne bilo brezposelnih invalidov, bi ne bilo skrajne bede in od vojne pohabljenih beračev. Mnogo je mest v službah, za katere imajo izključno samo vojni invalidi pravico. A kdo zavzema ta mesta? Ne samo zdravi ljudje, ampak tudi taki, ki imajo dovolj kruha brez tistih zaslužkov. In koliko takšnih mest je baš tako skromnih, kakor služiteljska, čuvaji, raznašalci, kjer bi naši invalidi tudi brez noge ali brez roke lahko pošteno izvrševali svojo službo.

Težko je biti invalid. Vsak od teh nesrečnejev neprestano čuti pridušeno bolečino, ko vidi svoje šolske tovariše in tovariše z bojišč zdrave in srečne, ker niso pohabljeni. Nismo jim nevoščljivi služb in mest, ki jih imajo, o ne, ali če je že predpisan paragraf invalidskega zakona, kateri določa, da se morajo zaposliti vojne žrtve, vojni invalidi, ni tako težko, če je dobra volja in razumevanje za doprinesene žrtve, da bi se ne dalo dati takim primerne službe.

V drugih državah, da ponovim, posebno v Franciji, je za ustanovo, za podjetje, za urad največji ponos, ako ima uslužbenega vojnega invalida in če jih je mogoče še več zaposliti, jih takoj zaposlijo.

Pri nas je to docela nasprotno, kar že rečeno in še ponavljam, kajti nikoli ne bo dovolj povedano in predloženo smo tudi mi sami molčali. Pri nas se namreč takorekoč stramujejo, če je vojni invalid njihov službeni tovariš. So izjeme, ali one baš potrjujejo pravilo. Šefa je malone sram, če ima pred seboj pohabljenca, ki šepa, ali mu visi prazen rokav, ali je drugače iznakažen. In razlog temu je to, ker so po navadi na takih mestih ljudje, ki ne vedo kaj je vojna ali je niso poznali v resničnem smislu, niso bili bojevniki v rojih in okopih. Vsak tisti pa, ki je občutil kako vonja smodnik in kako treska granata in šrapnel, ve dobro, kaj pomeni biti vojni invalid. In s takimi ljudmi, ako invalidi nalete na nje, kar je baš pri nas, žalibog, bolj redek slučaj, nimajo nobenih težkoč, ampak so jim celo tovariši, prijatelji... Kajti biti invalid je vsekar in kljub vsej mentaliteti vsakdanjega hlapčevstva čast in tisti, ki so napram invalidom sovražni, to v sebi čutijo in baš zato so sovražni in mrki. Tujci, vojni zabušanti, vojni liferanti ne bodo nikoli prijatelji invalidov. Mi to vemo in zato ne zahtevamo, da jih tisti, ki jim je dolžnost skrbeti, da se zakon, sankcioniran z najvišjega mesta, spoštuje in izvaja, prisilijo izvrševati naredbe § 26 invalidskega zakona.

Ta paragraf, kakor že rečeno, je ena izmed zelo važnih odredb, ki morajo priti tudi v novi invalidski zakon. Ali z dodatkom, da se tisti, ki teh odredb ne bi izvrševal, občutno kaznuje. Mi pa bomo že poskrbeli za to, da ne bo kazen ostala samo na papirju.

Tistim, ki se izgovarjajo, da se mnogo invalidov ne more zaposliti, ker niso za to ali ono delo sposobni ali dovolj zdravi, odgovarjamo, da bomo našli mesta, ki se lahko izkoristijo za nastavitve vojnega invalida. Dovolj jih je. Res je, invalid brez noge težkega dela ne more delati, ali mnogo je del vsepovsod, ki jih prav lahko izvršuje, samo če jih dobi.

Vse dotlej, dokler se ne uzakoni novi invalidski zakon, ki je zdaj v delu, je vseeno možnost, da se vsaj nekoliko popravijo mnogi grehi sedanjega invalidskega zakona in da se vse tiste, ki so obvezni izvrševati § 26 invalidskega zakona prisili, da ga bodo izvrševali.

Zbrano imamo statistiko od vseh Krajevskih odborov, kako je v tem ali onem kraju bil spoštovan § 26 in koliko je ta ali oni Krajevni odbor bil

močan in energičen, da je ta paragraf kolikor toliko uveljavljal. Videli boste, da so bila na raznih krajih sreska načelstva na strani vojnih žrtv in so pritiskala na podjetnike, da so zaposlili vojne invalide.

Rekli smo: Po svoji samopomoči bomo po svojih močeh — in te naše

Načrt novega invalidskega zakona

(Nadaljevanje in konec.)

§ 38. Splošna izobrazba in strokovni pouk. Narodni invalidski fond bo skrbel:

- a) da se v njegovih invalidskih posebnih šolah za slepe in gluhe, kakor tudi za vse uboze in pohabljenice, katerim je potrebno posebno vežbanje (readukacija) in šolanje, s katerim bi se mogli popraviti in vsposobiti za delo, otvori tak pouk;

- b) preko javnih in društvenih ustanov za splošno izobrazbo se bodo vzgajali v strokovnem duhu in znanostih, ki so jim potrebne za delo;

- c) dajale se bodo štipendije vsem, ki bi se hoteli izučiti in izpopolniti v tistih pridobitvah in poslovanju, strokovnjaki, katerih nam primanjkuje.

Za osebe pod a) je šolanje obvezno, ako to v njihovo korist potrdi zdravniška komisija Narodnega invalidskega fonda.

Gojenec invalidske šole dobi brezplačno vzdrževanje in uživa nadalje svojo invalidnino, vendar brez osebnega dodatka po § 33, t. 1 in 3.

Z vežbanjem ali s šolanjem vrnjene ali povečane sposobnosti za delo zmanjšujejo odstotek invalidnosti in s tem iznos invalidnine.

Pristojni ministri se pooblašajo, da lahko skrajšajo predpisano vajeniško in učeniško dobo, ako kdo, zaščiten po tem zakonu, hoče da se izuči drugo stroko po obrtnem zakonu.

§ 39. Služba in delo zaščitenih oseb. Člani zadrug in rodbin, ki so zaščiteni s tem zakonom, imajo pravico, da pod enakimi pogoji pred vsakim drugim dobe službo ali delo pri državi, pri samoupravnih in drugih javnih ustanovah ter akcijskih družbah, pri korporacijah, ustanovah, združenjih in podjetjih, ki od države ali od drugih javnih teles dobivajo kakršnokoli subvencijo ali pooblastilo.

Nobenovo ali izpraznjeno uradniško mesto, službeniško ali kakršnokoli mesto pri navedenih uradih, ustanovah, združenjih, korporacijah in podjetjih se ne sme oddati, če ni predhodno javljeno Narodnemu invalidskemu fondu in se od njega dobi odgovor, da ni oseb, ki bi imele pravico prvenstva za tisto službo ali delo.

Ne sme se zaključiti tudi nobena pogodba po zakonu o državnem računovodstvu, katere vrednost presega 100.000 dinarjev, dokler pogodbeniki ne prinesejo potrdila Narodnega invalidskega fonda, da se je pogodbenik zavezal, da bo na zahtevo fonda zaposlil gotovo število oseb, zaščitenih po tem zakonu.

Ministrski svet bo z uredbo predpisal:

1. katera službena in delovna mesta v javni službi so izključno pridržana osebam, zaščitenim po tem zakonu, in

2. da so v slučaju potrebe in na zahtevo Narodnega invalidskega fonda vsi javni uradi in vsa privatna podjetja ter kmečka posestva, ki zaposlujejo več od 50 nameščenecv in delavcev, obvezani, da zaposlijo največ do 5% oseb, ki so zaščiteni po tem zakonu.

Invalidnost ne sme biti razlog, da bi se ne sprejelo, da bi se odpuščalo, zapostavljalo in zmanjševalo plače, pripadke ali mezde, če zaščiteni oseba drugače svoje službene obveze v redu izvršuje.

§ 40. Zadrugam in družinam žrtv zaščitenih s tem zakonom, ki stanujejo v eni in isti občini in se bavijo s kmetijstvom, daje narodni invalidski fond v nekaj možnostih: zemljišča, zgradbe, semena, živino, panjove, sadovnjake, poljedelsko orodje itd. proti temu, da se jih po izmenjavah poslužujejo ali jih sporazumno dele in da si vzajemno pomagajo z delom, posebno pa, da pomagajo onim družinam in zadrugam, katere imajo pomanjkanje odraslih moških moči in vprežne živine.

Invalidu ali pa vsaki slepi, gluheci ali drugače invalidni osebi, ki bo izvršila posebno invalidsko šolo ali strokovni tečaj, podeli narodni invalidski fond po nekaj stvari ali denarja za začetni kapital.

Osebe, zaščiteni s tem zakonom, ki začnejo neko samostojno gospodarsko zaposlenje, za katero je potrebno dovolilo in druge javne listine, plačajo samo 1/2 predpisanih taks za pridobitev takega dovolila in vseh zanj potrebnih prilog. To velja tudi za razne druge svobodne poklice.

§ 41. Razdolžitev invalidov. V kolikor zadrugam, družinam in osebam, ki jih štiti ta zakon, njihovi dolgovci niso olajšani po uredbi o likvidaciji kmečkih dolgov, ali po kakih drugih uredbi, bo ministrski svet tekom enega leta po uveljavitvi tega zakona izdal uredbo z zakonsko močjo, po kateri se bodo zmanjšala in olajšala odplačila njihovih materijalnih obvez in v uredbi predvidel, da se odplačilo odnosno izplačilo teh obvez lahko izvrši z invalidskimi obveznicami po § 17 in 86 tega zakona.

§ 42. Posojila. Odkupnina invalidnine v smislu dosedanjih zakonov se ne daje več, pač pa bo narodni invalidski fond zadrugi ali družini žrtve po tem zakonu izdal posojilo, katerega višina bo izračunana po načelih zavarovalne tehnike na

moči so in bodo takšne, kakršni smo mi sami in kakršni bomo mi sami, odločni, trdni, glasni in kako bomo znali prisiliti, da se zakon in paragraf 26 izvršuje.

(Članek je bil priobčen tudi v »Jutru« 24. VIII. 1937.)

I. V.

podlagi invalidnine in dodatka, toda s tem, da se more za odplačilo posojila zadržati največ 1/4 mesečne invalidnine in dodatka.

Namesto posojila v denarju se more dati pod istimi pogoji tudi zemljišče, ali prevzeti odplačilo dolgov pri upniku v smislu tega zakona.

§ 43. Invalidska dota. Ženska oseba, zaščiteni s tem zakonom, dobi o priliki možitve ali ponovne možitve, ako je edina živalka invalidnine, vso svojo invalidnino in dodatke, kar bi imela drugače prejeti do svoje polnoletnosti; toda največ za 3 leta.

Taka dota se more dati tudi oni ženski osebi, katere ni izključna živalka invalidnine, toda samo s pristankom vseh ostalih živalcev, toda največ do višine njene dela invalidnine in dodatkov.

§ 44. Prvenstva. Javna oblast, od katere svobodne izbire je odvisno, da dá nekemu neko dovolilnico, privilegij, službo, delo ali podporo v denarju ali blagu, je dolžna pod enakimi pogoji eno ali drugo od prednavedenega dati osebi, zaščiteni s tem zakonom.

§ 45. Oprostivte. Vse prijave, prošnje, pritožbe, priloge, odloki (uverjenja), priobčitev, zapisniki itd. o pravicah in pomoči po tem zakonu, so oproščeni vsake državne in samoupravne takse.

Zadruga, družine in osebe, zaščiteni s tem zakonom, so oproščene kuluha.

Osebe, zaščiteni s tem zakonom, in njihovi otroci so oproščeni plačevanja šolnine.

§ 46. Brezplačna in olajšana vožnja. Invalidi in ostale osebe, zaščiteni s tem zakonom, imajo pravico do brezplačne vožnje za odhod in povratek po železnici, ladjah in avtomobilih, katere upravljajo država, javne ustanove ali ustanove in podjetja, ki uživajo od javnih teles olajšave ali letno denarno podporo (subvencijo) in sicer kadar potujejo na poziv narodnega invalidskega fonda ali njegovega poverjenika v cilju dosege, nakazila ali prejema neke pravice ali pomoči po invalidskem zakonu.

Pravico do brezplačne vožnje imajo:

- a) spremljevalci nad 100% invalidov in ostalih slepih in pohabljenih oseb;

- b) organi narodnega invalidskega fonda za službena potovanja;

- c) delegati narodnega invalidskega fonda za njegovo letno skupščino;

- d) delegati raznih odborov združenja vojnih invalidov, kadar potujejo na njegove seje, skupščine in svečanosti.

Kot dokazilo za pravico do brezplačne vožnje služi objava poverjenišva narodnega invalidskega fonda poleg članske legitimacije s sliko, katere izdaja združenje vojnih invalidov.

Po privatnih poslih imajo osebe, katere štiti ta zakon, pravico do 24 potovanj v letu s 50% popustom vozne cene na vseh prometnih sredstvih, katere omenja prvi odstavek tega paragrafa.

§ 47. Pogrebina. Zadrugi ali družini, kateri umre oseba, zaščiteni s tem zakonom, pripada kot pomoč za pogreb tromesečna njena invalidnina ali njega dela v invalidnini in osebnih dodatkih.

Ta pogrebna pomoč pripada tudi združenju vojnih invalidov, katero bo tako žrtve dostojno pokopalo, ako ni zapustila nikakega svojca.

V. poglavje.

§ 48. Pravni in položaj in namen. Narodni invalidski fond je samostojna ustanova, sposobna za dosego pravic, imovine in obvez s sedežem v državni prestolnici pod Najvišjo zaščito Nj. Vel. Kralja. Njegov namen je:

1. da med narodom, posebno pri mladini in bodočih pokolenjih pobožno čuva imena onih, ki so tvorci in žrtve za naše osvobodjenje in ujedinjenje;

2. da doseže, zbira in izdaja denarna sredstva za kritje vseh potreb po odredbah invalidskega zakona;

3. da organizira in vodi celokupno skrb za vojne žrtve po odredbah tega zakona;

4. da rešuje in ustvarja vse ono, kar invalidski zakon odreja glede narodnega priznanja, invalidnine, socialne pomoči tako sedaj in v bodoče;

5. da skrbi za naše vojne žrtve, ki so ostale v inozemstvu, kakor tudi za inozemske pri nas;

6. da zbira zgodovinske podatke o vseh vojnih žrtvah in sicer oficirjih in redovih ter v obče o vseh udeležencih vojn in skrbi, da njihova imena ne bodo pozabljena;

7. da Njegovo Veličanstvo Kralja, Kraljevske namestnike, Narodno skupščino, senat in Kraljevsko vladu ter vso javnost redno obvešča o stanju in potrebah naših vojnih žrtv in jim stavlja konkretne predloge za koristno in praktično reševanje njihovih potreb in upravičenih želj.

8. da s popularnimi predavanji med narodom, s svojimi izdajami, brošurami in drugimi ugodnimi načini povečuje delo

vojnih žrtv in dviga bojevnisko moralo v vrstah nove generacije.

§ 49. Organi narodnega invalidskega fonda. Narodni invalidski fond ima za izvrševanje tega namena:

- a) glavni upravni in nadzorni odbor;
- b) poverjeništa;
- c) zdravniške komisije;
- d) izbrana invalidska sodišča in
- e) letno skupščino.

§ 50. Glavni upravni odbor narodnega invalidskega fonda. V Beogradu obstoja glavni upravni odbor narodnega invalidskega fonda, katerega tvorijo:

Od strani države:

1. minister socialne politike kot predsednik;
2. minister vojne in mornarice;
3. minister za kmetijstvo;
4. predsednik kazacijskega sodišča;
5. predsednik državnega sveta;
6. generalni ravnatelj uprave drž. monopolov.

Od strani združenja vojnih invalidov: Pet predstavnikov, katere voli središnji odbor združenja vojnih invalidov.

Od strani drugih organizacij:

En predstavnik, katerega volijo sporazumno združenje nosilcev Karadjordjeve zvezde z meči, združenje rezervnih oficirjev in bojevnikov, zveza dobrovoljcev in jugoslovenska unija za zaščito dece in en predstavnik glavne zadruga zveze Kraljevine Jugoslavije.

§ 51. Glavni nadzorni odbor. Glavni nadzorni odbor narodnega fonda tvorijo:

1. predsednik glavne kontrole kot predsednik;
2. predstavnik narodne skupščine;
3. predstavnik senata;
4. dva predstavnika Središnjega odbora združenja vojnih invalidov in
5. en predstavnik, katerega volijo društva, omenjena v § 50.

§ 52. Postavljanja in namestniki. Predstavnik države so člani uprave narodnega invalidskega fonda po svojem položaju.

Predstavnike narodne skupščine in senata odreja njihovi predsedniki.

Ostali člani se postavljajo in izmenjavajo na predlog ministra socialne politike in narodnega zdravlja po predhodnem sporazumu z dotičnimi združenji.

Vsak član upravnega in nadzornega odbora ima svojega namestnika, katerega sam za gotovo dobo ali za vsako sejo odreja in kateri ga zastopa polnomočno v vseh pravicah in dolžnostih.

§ 53. Vrhovni delgati. Sejam glavnega upravnega in nadzornega odbora in skupščinam narodnega invalidskega fonda prisostvuje po en delegat Nj. Vel. Kralja in Kraljevskih namestnikov, narodne skupščine, senata in predsednika vlade.

§ 54. Ustroj in osebje narodnega invalidskega fonda. Posli narodnega invalidskega fonda so razdeljeni na 4 oddelke:

1. upravni,
2. invalidski arhiv,
3. za socialno pomoč in
4. računsko-ekonomski.

Po vseh poslih po tem zakonu in odločbah glavnega upravnega odbora posluje upravnik v činu pomočnika ministra, v posameznih oddelkih pa načelniki v činu načelnikov ministrstev.

Vsak oddelke se deli na potrebne oddelke in referate, ki jih vodijo ukazni uradniki, postavljeni na predlog ministra soc. politike v skladu s glavnim upravnim odborom, kar velja tudi za upravnika.

Neukaznemu osebju se mora preskrbeti pomoč za slučaj bolezni, nesreče, onemoglosti, starosti in smrti.

Večina celokupnega osebja narodnega invalidskega fonda mora biti iz vrst oseb, zaščitenih s tem zakonom, ostalo pa iz takih, kateri se izkažejo s svojim delom za vojne žrtve.

§ 55. Proračun in obračun. Narodni invalidski fond ima svoj proračun in obračun, katerega objavlja narodni skupščini, senatu, Kraljevski vladi in glavni kontroli preko Službenih Novin, preko svojega lista »Ratni invalid« pa javnosti.

§ 56. Letna skupščina narodnega invalidskega fonda. Na letni skupščini prisostvujejo člani glavnega upravnega in nadzornega odbora, vrhovni delegati in po en delegat iz vsakega sreza, katerega odreja konferenca predstavnikov oblasti, občine, združenja in samih žrtv iz dotičnega sreza.

§ 57. Izključne pravice narodnega invalidskega fonda. Narodni invalidski fond ima izključne pravice do izkoriščevanja:

1. vseh restavracij, bifejev, krčm, kantin, trafik, prodajanja časopisov, poštinih znamk, kolekov itd. na železniških postajah, ladjah in po vseh vojnih in ostalih državnih in samoupravnih zgradbah ter zemljiščih;

2. vseh novih in iztečenih dovolilnic za »vzorno« ali samostojno maloprodajo monopolnih predmetov;

3. vseh novih ali iztečenih koncesij za kino, časopisnih agencij za prodajo in razpečevanje inozemskih listov, časopisov, ilustracij itd.;

4. vseh novih in iztečenih koncesij za avtomobilski promet, izvzemši onih v mestih;

5. tiskanja in prodaje igralnih kart, domin, tombolskih kart in ostalih iger na srečo, vstopnic za dirke, tekme in sportne prireditve itd.;

6. prirejanje narodne loterije, pri kateri bo 50% dobitkov vdeleženih v srečkah Državne klasne loterije ali v državnih vrednostnih papirjih;

7. razglaševanje na vseh državnih objektih in obrazcih, na katerih je mogoča reklama, na telegrafskih blanketih, pri-

znanicah za radio, vodovod in elektriko, tramvajskih in kinematografskih kartah itd.;

8. izrabljanje in pridobivanje plemenitih metalov (srebra, zlata, platine itd.);

9. otvarjanje in vzdrževanje lokalov in kazin, kjer se igra na srečo, v kolikor bi jih oblast vobče odobrila, in

10. prodaja vseh starih odpadlih državnih stvari (starin, odpadkov itd.).

Te izključne pravice bo izkoriščal narodni invalidski fond ali v svoji režiji ali preko onih podjetij in tretjih oseb, katere se bodo zavezale, da zaposlijo največje število oseb, zaščiteneh s tem zakonom, in da bodo dali čim večji zagaranirani dohodek za narodni invalidski fond.

§ 58. Imovina in dohodki narodnega invalidskega fonda. Osnovno imovino narodnega invalidskega fonda sestavljajo:

I. Nepremičnine: a) Ortopedski zavodi in protezne delavnice v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Trebinju in Splitu, zadnja se po predhodni oceni odkupi od Oblastnega odbora udruženja vojnih invalidov v Splitu.

b) Sanatoriji za tuberkulozne invalide na Golniku, Brestovcu in Surdulici.

c) Zavodi za slepe v Zemunu, Zagrebu in Ljubljani (pravilno v Kočevju).

č) Invalidski dom za hiralce v Moslavini in zgradba v Ljubljani na Mirju.

d) Zdraviliška zgradba v Rogaški Slatini, ki je nekdanj pripadala Komisiji za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani in invalidski dom v Dolenjskih toplicah.

e) Invalidski dom — vililo pok. Obrena Jankovića v Vrnjački Banji.

f) Zemljišča in zgradbe, katere bo narodni invalidski fond pridobil potom poklonitve ali nakupa za svoje potrebe.

II. Kapital:

1. Znesek 98.098.000 Din v obveznicah 2,5% vojne škode.

2. Znesek 10.000.000 Din v akcijah Srbskega broderskega društva.

3. Terjatev 20.000.000 Din, kolikor država dolguje na ime subvencije po invalidskem zakonu iz leta 1921.

4. Terjatev 8.000.000 Din, katero dolguje država kot subvencijo po invalidskem zakonu iz leta 1929.

5. Terjatev 9.000.000 Din, katere država še dolguje za zgradbo Ministrstva socialne politike.

6. Terjatev 2.400.000 Din za zgradbo Zakladne bolnice v Zagrebu, kakor tudi ostanke posojil za razne zgradbe, polikliniki itd. iz tega fonda in

7. v invalidskih obveznicah, katere dobi po § 17 in 86 tega zakona.

III. Volila (zadužbine).

Volila, katere mu bodo poklonili ali zapustili njegovi dobrotvorci:

a) dajajoči gotove zneske, vrednostne papirje, zemljišča, zgradbe ali svoje terjatve z označbo, da mora biti to njihova zadužbina v prid vojnim žrtvam s tem, da se lahko samo letni dohodki potrošijo ali

b) odrekaje se svoje invalidnine, katero naj namestu njih prejema narodni invalidski fond in porabi po svoji volji, ali v smislu prednje točke.

IV. Dohodki.

Dohodki so sledeči:

1. od njegovih nepremičnin, kapitala in volil (zadužbin);

2. od izkoriščanja izključnih pravic po § 57 tega zakona in lista »Ratni invalid«;

3. od invalidskega nabiralnika in invalidskih zbirk po dohodkih a);

4. od 2% po čl. 82 zakona o državnem računovodstvu;

5. od dobitkov in odbitkov po zakonu o izplačilu vojne škode;

6. od izplačila zastarelih mesečnih invalidnin ali dodatkov;

7. od državnega deleža v tovarniškem prihranku Uprave državnih monopolov;

8. od kazni po tem in po ostalih zakonih;

9. od budžetskih dotacij države, narodne skupščine, senata, banovin, mestnih in vaških občin in

10. iz raznih nepredvidenih izvirkov.

§ 59. List »Ratni invalid«. Kot službeno glasilo Narodnega invalidskega fonda in Udruženja vojnih invalidov izhaja tedensko, po potrebi pa tudi večkrat list »Ratni invalid«, ki bo poleg člankov o delu za vojne žrtve prinašal tudi zakonite predpise in navodila, imena dobrotvorcev, njihove poklonitve, imena in kazni onih, ki bodo izgubili invalidske pravice, ali pa bodo kaznovani po tem zakonu in druge vesti ter oglase.

§ 60. Oprostitev Narodnega invalidskega fonda. Narodni invalidski fond je oproščen plačevanja vseh davkov, taks in drugih državnih ter samoupravnih doliad, obresti in dajatev.

Njegova pisma so oproščena poštnine, brzojavni takse, za druge pošiljke pa plača voznino, kakor Društvo Rdečega križa.

VI. poglavje.

Udruženje vojnih invalidov.

§ 61. Obvezno udruženje javnopravne- ga značaja. Vse zadrage, družine in osebe, katere štiti ta zakon, tvorijo Udruženje vojnih invalidov Kraljevine Jugoslavije in ne morejo izven njega uživati pravic in pomoči po tem zakonu.

Vsaka oseba, katero štiti ta zakon, dobi od svojega Udruženja vojnih invalidov člansko knjižico, v kateri je njen popis in popisane pravice, katere ji pripadajo.

§ 62. Namen Udruženja vojnih invalidov. Udruženje vojnih invalidov ima za svoje glavne namene:

a) da združuje vse žrtve po tem zakonu in njihove potomce, katere vzgaja v duhu naših prednikov;

b) da je v domovini in v inozemstvu zakoniti predstavnik vojnih žrtev Kraljevine Jugoslavije;

c) da deluje za mir med narodi in stanov in družbi;

č) da kot zakoniti predstavnik in zastopnik svojih članov prednaša v njihovem imenu vse vloge, prijave, prošnje in pritožbe po tem zakonu, kakor da so jih vložili sami;

d) da je oficijelni poverjenik Narodnega invalidskega fonda in kot tak vrši vse posle, katere mu bo v smislu tega zakona poveril;

e) da sodeluje v državnih društvenih in privatnih akcijah za zatiranje tihotapstva tobaka in drugih fiskalnih pregreškov;

f) da sámo zbira moralna in materialna sredstva za čim boljše preskrbo naših vojnih žrtev in njihovih potomcev skozi bodoča pokolenja.

Proslava Udruženja vojnih invalidov je 6. novembra kot spomin na dan razviti njegove zastave, katero je poklonil in ji kumoval pri posvetitvi Blagopokojni kralj Ujedinitelj.

§ 63. Ustroj in oprostitev Udruženja vojnih invalidov. Udruženje vojnih invalidov ima v Beogradu svoj središnji, v vsaki banovini banovinski, v vsakem sre- zu sreski, v vsaki občini ali za več občin skupaj krajevni odbor.

V svojih društvenih stvareh je Udruženje vojnih invalidov avtonomno, kot poverjenik Narodnega invalidskega fonda pa stoji pod njegovim nadzorstvom.

Korespondenca Udruženja vojnih invalidov in njegovih organizacij, kakor uradna je oproščena vseh taks in poštlin.

Udruženje vojnih invalidov je oproščeno vsakega davka in drugih državnih ali samoupravnih doliad in dajatev, za pošiljke pa plačuje voznino kot Društvo Rdečega križa.

Udruženje je oproščeno vseh prednave- denih obremenitev tudi za vse zgradbe, sanatorije, ustanove, letovišča, morská kopališča itd., vse kar je namenjeno ali od čegar se dohodki uporabljajo za socialno, zdravstveno in materialno potrebo vojnih žrtev.

§ 64. Članarina in subvencija Udruženja vojnih invalidov. Vsaka zadruga ali družina-žrtev po tem zakonu plačuje Udruženju vojnih invalidov kot članarino 1% od svojih mesečnih invalidnin in dodatkov, za vsakega zaščitene člana pa še po 50 par mesečno.

Narodni invalidski fond daje Udruženju vojnih invalidov kot stalno mesečno pomoč; vsak mesec tolikšno vsoto, kolikor plačujejo za članarino v njem včlanjene zadrage in družine.

Osebe in materialne izdatke pisarn Udruženja vojnih invalidov, kot svojega poverjenika, poravnava Narodni invalidski fond.

Kadar bodo izdane invalidske obveznice v smislu čl. 17 tega zakona, se bodo izdale poedincem v zaokroženih zneskih po 100 Din, preseček v ulomkih pa pripada Udruženju vojnih invalidov in Narodnemu invalidskemu fondu po polovici, v pripadajočem delu Udruženja vojnih invalidov se izda v obveznicah (analogno kakor obveznice vojne škode Narodnemu invalidskemu fondu).

VII. poglavje.

Postopek.

§ 65. Kam se vlaga prijava, prošnja ali pritožba. Kdor misli, da more po tem zakonu zahtevati neko pravico ali pomoč, se prijavi ustmeno ali pismeno Kraljevemu ali sreskemu odboru Udruženja vojnih invalidov na področju svojega stalnega prebivanja.

Preko istih odborov se vlaga tudi vse pritožbe in sprejema vsa obvestila in rešitve, odločbe o invalidnosti, dodatkih in razno pomoč.

Ravno tako prijavlja samo Udruženje vojnih invalidov za vse in vsakega svojega člana vse potrebne podatke, dokaze in uverjenja za njihove pravice in pomoč, kar bi bilo treba zahtevati od vojnih, sodnih, občinskih, cerkvenih in ostalih javnih oblasti, ustanov, zavodov in podjetij.

§ 66. Kdo rešuje. O nesposobnosti ali zmanjšani nesposobnosti za delo in procentih invalidnosti odločajo komisije Narodnega invalidskega fonda; o priznanju in odklonitvi narodnega priznanja in invalidnine in raznih kaznih po tem zakonu pa odločajo njegova izvoljena invalidska sodišča, o nakazovanju različnih pomoči rešuje ali sama upravna Narodnega invalidskega fonda, ali ono njegovo poverje- ništvo (Udruženje vojnih invalidov), kateremu bo isto poverila glavna uprava Narodnega invalidskega fonda. Vse vrste pomoči, materialne in v naturi se dajejo izključno preko poverjeništa, nikdar direktno.

§ 67. Zdravniške komisije. Na sedežu vsakega Vojnega okruha obstoji zdravniška komisija za pregled oseb, katerih nesposobnost za delo in njeni procenti, se imajo ugotoviti ali na zahtevo Narodnega invalidskega fonda ali same zaščitne osebe.

Zdravniško komisijo sestavljajo: komandant vojnega okruha ali njegov namestnik, 1 vojaški zdravnik in 2 civilna zdravnika, od katerih odreja enega Narodni invalidski fond, drugega pa Udruženje vojnih invalidov, odnosno njegov odbor v dotičnem kraju.

Proti odločbi prve komisije se more v roku 30 dni vložiti pritožba na višjo zdravniško komisijo pri Divizijski oblasti, katero sestavljajo njen komandant ali njegov namestnik, 2 vojaška zdravnika in po 2 civilna zdravnika, od katerih

odreja 2 civilna zdravnika Narodni invalidski fond, 2 pa Udruženje vojnih invalidov, odnosno njegov odbor v dotičnem kraju.

Mnenje in odločbe višje zdravniške komisije so končne. Komisija deluje po pravilniku o ugotavljanju invalidnosti vojnih žrtev, katerega predpisuje minister socialne politike in narodnega zdravlja.

§ 68. Izvoljena invalidska sodišča. Izvoljena invalidska sodišča rešujejo priznavanje ali odvzemanje narodnega priznanja in invalidnine.

V vsakem banovinskem mestu obstoja po eno izvoljeno invalidsko sodišče, po potrebi z več oddelki, katerega sestavlja- jo: državni sodnik, katerega odreja ministar pravosodja kot predsednika in po 2 pravniká člana, od katerih po enega odreja Narodni invalidski fond in Udruženje vojnih invalidov, odnosno njegov odbor iz dotičnega kraja.

Proti razsodbi banovinskega invalidskega sodišča se more v 30 dneh vložiti pritožba na Vrhovno izvoljeno invalidsko sodišče v Beogradu, katerega po potrebi tvori več oddelkov in se stoji iz: 3 državnih sodnikov, katere postavlja ministar pravosodja in po 2 pravniká člana, od katerih odreja po enega Narodni invalidski fond in Središnji odbor udruženja vojnih invalidov v Beogradu.

Sodniki-člani so lahko tudi ženske pravice, to pa posebno, kadar se razpravljajo stvari mater, vdov, žen in otrok.

Postopek in poslovanje teh sodišč predpisuje ministar socialne politike, v sporazumu z ministrom pravosodja.

§ 69. Obnovev zdravniškega pregleda.

Invalidska oseba ima pravico zahtevati ponovni zdravniški pregled vsako leto, ako ji vsaj en zdravnik Udruženja vojnih invalidov ugotovi, da se je njeno zdravje ali sposobnost za delo od zadnjega komisijskega zdravniškega pregleda v znatni meri poslabšalo.

§ 70. Obnova sojenja. Na škodo zadruge, družine ali poedine osebe, katere štiti ta zakon, more Narodni invalidski fond zahtevati ponovno sojenje vsak čas, ako ima osnovane dokaze, da je prva razsodba utemeljena na podlagi lažljivih dokazov.

V korist prednaveđenih lahko zahteva ponovno sojenje Narodni invalidski fond ali Udruženje vojnih invalidov in poedine zadrage, družine ali osebe same, ako morejo dokazati, da se je v prvo razsodbo prikladla pogreška, katere se ne sklada z dejanskim stanjem, ki je bilo v času sojenja po aktih ali pričah ugotovljeno, ali kadar se po prvi razsodbi zve za nove dokaze.

Predlog za obnovo sojenja se vloží preko Udruženja vojnih invalidov na izvoljeno invalidsko sodišče, katero je izdalo prejšnjo razsodbo.

VIII. poglavje.

Odredbe o izgubi pravic in kazni.

§ 71. Nimajo pravic: Narodno priznanje, invalidnino in razne pomoči po tem zakonu ne more dobiti po tem zakonu zadruga, družina ali ona oseba, ki je:

a) poškovala sama sebe, ali si sama navlekla bolezen, da bi se odtegnila izvrševanju vojne ali obvezne civilne dolžnosti;

b) pobegnila iz vojske od dolžnosti, ali je bila obsojena radi veleizdaje in

c) za časa vojske ali sovražne okupacije nečloveško postopala z našimi ljudmi.

§ 72. Izgube pravice: Ze prisojeno narodno priznanje in invalidnino izgube osebe, zaščitene s tem zakonom in invalidski dobrotvorci:

a) za vedno, ako se obsodijo na smrt ali dosmrtno robijo ali na trajno izgubo častnih pravic;

b) za čas prestajanja kazni odnosno dokler trajajo zakonite posledice kazni osebe, katere se sodno kaznujejo radi kraje ali na milejšo kazni, ali katere se obsodijo po zakonih o raznih fiskalnih zadev ali denarno kazni, katere bi pretvorjena v zapor, znašala nad mesec dni.

Po pritožbi vsakega državljana na Narodni invalidski fond ali na Udruženje vojnih invalidov se more odvzeti invalidske pravice za krajo, ali dalje časa tudi taki osebi, katere dela zlorabe z raznimi pravicami in podporami, posebno ako izrecno zanemarija svojo zadrugo ali družino, se vdaja igram, pijanstvu ali razuzdanosti.

Ne smatra se za razuzdanost roditelj nezakonskega otroka, katerega mati dobro neguje in lepo vzgajuje. Obsojenec izgubi celo invalidnino in svoj dodatek samo tedaj, ako je edini vzivalec, drugače pa izgubi samo oni del, kateri se izračunava napram številu pooblaščenih in priznanih vzivalec.

Za časa trajanja kazni do poteka zakonitih posledic obsojenec ne sme nositi odlikovanj, katere so mu s tem zakonom dana ali poverjena, da jih nosi v imenu zadrage ali družine.

§ 74. Odgovornost osebja Narodnega invalidskega fonda in Udruženja vojnih invalidov. Organi in osebje Narodnega invalidskega fonda in Udruženja vojnih invalidov odgovarjajo za svoje poslovanje disciplinsko kakor javni uslužbenci po uradniškem zakonu, poleg tega pa še z denarno globo od 500 do 50.000 Din v korist Narodnega invalidskega fonda.

§ 75. Kazni za zanemarjanje dolžnosti napram Narodnemu invalidskemu fondu. Organi javnih oblasti ali ostalih ustanov, podjetij, delavnic, ali privatne osebe, katere so podvržene dajati invalidskih prispevkov v smislu odredbe prispevki pod a), ako ne plačajo, kar so dolžni dati, plačati ali poravnati za Narodni inva-

lidski fond, ali pa dotični, ki njegovim revizorjem na prvi zahtevek ne dajo vseh podatkov ali poslovnih knjig, se kaznujejo denarno od 5.000 do 100.000 Din v korist Narodnega invalidskega fonda.

§ 76. Denarna kazen ali zapor. Ako bi se denarna kazen ne mogla iztirjati, se vsakih 50 Din denarne kazni spremeni v zapor 1 dne, največ pa do 1 leta.

Smrt prekine zapor, denarna kazen pa se izplača iz zapuščine in imovine umrlega.

V upravičenih slučajih lahko Narodni invalidski fond odgodi plačilo denarne kazni ali nastop zopora s plenarno rešitvijo glavnega odbora.

§ 77. Kdo kaznuje. Kazni po tem zakonu izrekajo invalidska sodišča Narodnega invalidskega fonda.

Ako drugo sodišče izreče obsodbo, s katero se oseba, zaščitena po tem zakonu, ali invalidski dobrotvorec obsoja na kazni, katere ima za posledico izgubo državlanske časti, pošlje svojo obsodbo pristojnemu izvoljenemu invalidskemu sodišču, da isto lahko izreče izgubo pravic po tem zakonu.

Proti prvi razsodbi se lahko v 30 dneh vloží pritožba na Vrhovno izvoljeno invalidsko sodišče, katerega odločba je končna.

Glede sojenja veljajo odredbe § 70 tega zakona.

Obsojenec, katerega nedolžnost se dokaže z novo sodno razsodbo, se vrnejo vse njegove pravice kar je plačal ali po razsodbi izgubil, odsedena kazen pa se nadoknadi denarno po čl. 76 tega zakona.

§ 78. Pomilostitev. Kraljeva milost pri- nese pozabljenje vseh razlogov za izgubo pravic in pomoči po tem zakonu, izbriše vse posledice razsodbe in kazni in ponovno vrača vse pravice, ki jih daje ta zakon. Ona je lahko splošna, samo za gotovo skupino, ali za poedince.

IX. poglavje.

Prehodne določbe.

§ 79. Komu se ni treba prijavljati po zakonu. Družinam in osebam, katerim je invalidske pravice po dosedanjih zakonih priznala pristojna sodna ali upravna oblast — ako so samo radi obče odredbe invalidskega zakona iz leta 1925 ali 1929 izgubile svoje pravice, bo Narodni invalidski fond vsem brez novih prijav, dokazovanja ali sojenja, s svojim rešenjem, ki bo imelo moč izvršne sodne razsodbe za bodoči čas odredilo invalidske pravice po tem zakonu, za pretekli čas pa kakor to predpisuje § 17 tega zakona.

Oni, ki bi imeli razloge, da se pritožó proti taki rešitvi, naj se obrne preko svojega Udruženja vojnih invalidov na Invalidsko izvoljeno sodišče, ki bo o stvari po zakonu razpravljalo.

§ 80. Kdo se mora prijaviti po tem zakonu. Po tem zakonu se morajo v roku treh let prijaviti:

1. vse zadrage in družine, katere imajo več žrtev;

2. osebe, ki se do sedaj niso mogle prijaviti, ker so prekoračile roke, odredjene za prijave;

3. osebe, ki so plačevale preveč davkov;

4. osebe, katerim so posledice pretrpljenja nastopile šele po zakonitih rokih za prijave;

5. osebe, ki so prejele odkupnino invalidnine, pa so danes brez imetja;

6. invalidski dobrotvorci in

7. osebe in družine, katerim so sodišča s svojimi sodbami odvzela invalidske pravice, toda obstoje razlogi za pomilostitev, da vsaj nedolžni družinski člani še v bodoče ne bodo brez pravic in pomoči po tem zakonu.

Po prijavah pod toč. 1 do 4 tega paragrafa, ako bodo vložene šele po 1. 7. 1938, bodo reševala banovinska izvoljena invalidska sodišča, drugače pa po njih in po točkah 5, 6 in 7 rešuje glavni upravni odbor Narodnega invalidskega fonda, kateremu bo Udruženje vojnih invalidov predložilo obrazložene predloge.

§ 81. Vsi stari invalidski predmeti se imajo rešiti do 1. VI. 1938, novi pa do 1. XII. 1938. Najkasneje do 1. VII. 1938 mora Narodni invalidski fond izdati nove rešitve o invalidskih pravicah po tem zakonu zadrugam in družinam oseb:

a) katere že uživajo invalidnino ali pa imajo na njo pravico po sedaj veljavnih zakonih;

6. katerim je invalidnina prisojena po prejšnjih zakonih, pa so isto izgubile zaradi občin izprememb invalidskih zakonov iz leta 1925 in 1929, in

c) katere so izgubile invalidske pravice vsled sodnih obsodb na kazni, pa so posledice kazni že potekle.

Po možnosti bodo izvoljena invalidska sodišča do 1. XII. 1938 izdala rešitve tudi onim zadrugam in družinam, v katerih so vojne žrtve:

1. ki so do sedaj odbite, pa se niso javljale radi previsokega davka;

2. ki so do sedaj odbite, pa se niso javljale vsled poteklih rokov za prijavo;

3. ki so izgubile invalidske pravice s sodnimi odločbami vsled kazni, pa po sodbah ali z zakonom odredjene posledice še niso izbrisane, toda obstoje razlogi za pomilostitev.

X. poglavje.

Prehodne določbe.

§ 82. Izročitev aktov »invalidskemu arhivu«. Oblasti, ki so po § 21 tega zakona dolžne, da oddajo vse akte in podatke o vojnih žrtvah v originalu ali overovljenem prepisu »invalidskemu arhivu«, morajo to storiti do 1. decembra 1938.

Do tega roka oddajo »invalidskemu arhivu« vse akte, delovodnike, registre in knjige, ki se nanašajo na vojne žrtve, ta-

ko osebe, zaščitene s tem zakonom, ministrstvo socialne politike, vsi njegovi področni organi in ustanove.

Do tega roka mora oddati ministrstvo socialne politike »Invalidskemu arhivu« tudi vse prijave, katere so civilne vojne žrtve iz meja prejšnjih Kraljevin Srbije in Črne gore oddale po uredbi o likvidaciji vojne škode iz leta 1921.

§ 83. Vzdava spominskega kamna na okolnih potih na Oplencu. Temeljni kamni za prestolnice in banovinske spominske kapele, katere se bodo zgradile na dohodnih potih do Kraljeve zadužbine na Oplencu, se imajo vzdati dne 1. decembra 1938.

§ 84. Kovanje odlikovanj »Invalidska zvezda«, tiskanje invalidskih povelj, zahval in spominskih knjig. Odlikovanja »Invalidska zvezda« izkuje Državna kovnica. Invalidska povelja - zahvale izdela Državna markarnica. Spominske knjige tiskajo državne in banovinske tiskarne. Vsa tri dela morajo biti izvršena najkasneje do 1. VII. 1938, da se bo moglo podeljevati doma ali v inozemstvu dne 1. XII. 1938 onim, kateri bodo imeli pravice na to.

§ 85. Preustroj in pravila Udruženja vojnih invalidov. Udruženje vojnih invalidov prilagodi svoja pravila in pravilnike določbam tega zakona v treh mesecih v sporazumu z Ministrstvom socialne politike, katero bo pozneje odobraval njihovo izpremembo in dopolnitev.

Narodni invalidski fond pomaga materialno Udruženju vojnih invalidov, da bo moglo v pravem času strokovno izpopolniti svoje odbore in njihovo osebje, katero mora sprejeti in vršiti posle po tem zakonu.

§ 86. Oddaja imovine in volil (zadužbin) Narodnemu invalidskemu fondu. V roku treh mesecev po uveljavitvi tega zakona preda Ministrstvo socialne politike upravi Narodnega invalidskega fonda fond in vso njegovo sedanjo imovino, dohodke in izdatke.

V istem roku oddajo tudi vse ostale javne oblasti novi upravi invalidske zgradbe na Golniku, v Rogaški Slatini, Dolenjskih Toplicah, v Ljubljani na Mirju, v Surdulici in Vrnjački banji, kakor tudi vse zadužbine in dobrine, katere so izključno in prvenstveno napravljene z invalidskim denarjem in za pomoč vojnim žrtvam. Ono, kar država dolguje Narodnemu invalidskemu fondu v smislu § 58 tega zakona, mu izplača najkasneje do 1. XII. 1938.

§ 87. Prva uprava Narodnega invalidskega fonda. V enem mesecu po uveljavitvi tega zakona se morajo postaviti člani upravnega in nadzornega odbora Narodnega invalidskega fonda, njegov upravnik in načelniki oddelkov po predpisih §§ 52 in 54 tega zakona.

§ 88. Začetek invalidnine in invalidskih priznanj. Invalidnina po tem zakonu pričenja teči 1. aprila 1938, posebno priznanje pa se začne dajati 1. XII. 1938.

§ 89. Invalidske obveznice. Invalidske obveznice, katere se bodo izdale po § 17 tega zakona, se lahko prodajo ali založe samo z odobritvijo Narodnega invalidskega fonda, ali pa uporabijo za razbremenitev dolgov (§ 441), ali za lombardna posojila pri denarnih zavodih.

Vsako leto se amortizira $\frac{1}{10}$ izdanih invalidskih obveznic in sicer z dobitki, ki znašajo 4% vrednosti letno izžrebanih obveznic.

Od dobitkov amortiziranih invalidskih obveznic se odbije po 5% v korist Narodnega invalidskega fonda in Udruženja vojnih invalidov.

§ 90. Zahvala inozemskim dobrotvorcem. Inozemskim državam, misijam, ustanovam, udruženjem in poedincem, ki so s svojim delom ali prispevkom za naše vojne žrtve v času osvobodilnih bojev ali pa pred njimi ali po njih storili dobro za našo domovino ali nacijo — izroči Narodni invalidski fond dne 1. XII. 1938, povodom prve dvestletnice našega osvobojenja in zedinjenja: invalidske zahvalnice, spominske knjige v njihovem jeziku in invalidske zvezde preko naših diplomatskih predstavnikov v inozemstvu.

§ 91. Ruske vojne žrtve. Ruski vojni invalidi in družine padlih, umrlih in pogrešanih borcev in vojnih invalidov bivše ruske vojske, kateri od svojega prihoda pa do uveljavitve tega zakona stalno živijo v naši državi, so popolnoma enakopravni glede vseh pravic in pomoči po tem zakonu z našimi vojnimi žrtvami, ne glede na to, ali so naši ali ruski državljani.

§ 92. Poprej odkupljene invalidnine. Vse pravice, pomoči in olajšave po tem zakonu se priznajo zadržugam in družinam onih oseb, katere so prejele odkup prisojene invalidnine v obliki zemljišča ali denarja.

Vse te osebe se smatrajo kot da jim Narodni invalidski fond šele sedaj odobrava posojilo po predpisih (§ 42) tega zakona proti založitvi $\frac{1}{2}$ njihove invalidnine in dodatka po tem zakonu.

Pred vsem se izračuna, koliko bi znašalo posojilo, katero bi mogel Narodni invalidski fond dati po predpisih tega zakona. Nato se izračuna, koliko bi imela dotična oseba prejeti po prejšnjih predpisih od dne prejema odkupnine do uveljavitve tega zakona. Dotični znesek se odbije od prejete odkupnine.

Niti država niti nobeno javno pravno telo ali privatna oseba ne more postaviti zadržitev in zahtevati izplačila iz kakršnekoli vrste prejemanja po tem zakonu. Edino v slučaju, ako vžvalec invalidnine, dodatka ali drugih pomoči po tem zakonu ne izpolnjuje dolžnosti vzdrževanja

ali pomaganja članom svoje zadruge ali družine, smejo isti zahtevati, da se njemu prepusti samo njegov osebni del prejemkov, kateri pa se izračuna z ozirom na število oseb, katere je dolžan vzdrževati ali jim pomaga. O tej delitvi rešuje izvoljeno invalidsko sodišče.

Ako po tem odbitku ostane še kak presežek odkupljene invalidnine (op.: glej 2. odstavek), predstavlja samo isti posojilo, katero bi moral dati Narodni invalidski fond. Ako je ta presežek večji od predvidenega posojila, more Narodni invalidski fond zadržavati mesečno še $\frac{1}{3}$ invalidnine in dodatka po tem zakonu; ako pa je manjši, zadržuje samo toliko, kolikor je potrebno.

Ako je za odkup invalidnine namesto denarja dana zemlja, se njena vrednost izračuna po ceni, kakršno je imela v času odkupa.

§ 93. Prenos, zadolževanje ali zastava invalidnine in dodatka. Invalidnina in dodatki po tem zakonu se ne morejo odstopati tretjim osebam kot poklonitev ali jamstvo ali kot plačilo raznih zahtevkov, izjemši slučaje, ako se kdo odreče njihovem uživanju v korist Narodnemu invalidskemu fondu ali da jih založi za doseg posojil v smislu tega zakona.

§ 94. Uživanje invalidnine v inozemstvu. Invalidnina in dodatki kakor vse druge razne denarne pomoči po tem zakonu, se morejo uživati izven države sa-

mo po odobrenju Narodnega invalidskega fonda.

§ 95. Izguba državljanstva. Osebe, ki izstopijo iz našega državljanstva ali isto izgube iz kakega drugega vzroka, izgube tudi invalidske pravice po tem zakonu.

§ 96. Ukinjeni zakoni. Z uveljavitvijo tega zakona se ukinje invalidski zakon z dne 4. 7. 1929 z vsemi njegovimi izpremembami in dopolnitvami, kakor tudi uredba od 1. 4. 1936.

Do nove izmenjave ostane v veljavi uredba o zdravniško-komisijem pregledovanju invalidov iz leta 1921.

§ 97. Prestanek zdravniških komisij in invalidskih sodišč. Zdravniške komisije za pregled invalidov pri vojnih okrožjih, divizijska invalidska sodišča in Višje invalidsko sodišče po zakonu od 4. 7. 1929 prestopajo s svojim delom na dan uveljavljenja tega zakona; vse svoje akte pa oddajo komisijam in sodiščem, ki se bodo obrazovala po tem zakonu.

Pooblastila. Minister socialne politike in narodnega zdravja predpiše potrebne pravilnike o izvrševanju tega zakona, ustroju in poslovanju Narodnega invalidskega fonda in Udruženju vojnih invalidov Kraljevine Jugoslavije.

Ta zakon stopi v veljavo, ko ga podpiše Kralj in bo objavljen v Službenih Novinah.

Naše gibanje

Dobrodelna invalidska tombola. Krajevni odbor Udruženja vojnih invalidov v Mariboru je v nedeljo, dne 4. oktobra t. l., ob 14. uri priredil na Trgu Svobode javno dobrodelno invalidsko tombolo v korist in podporo svojim najrevnejšim vojnim žrtvam in članom tega odbora, katere prireditve in udeležba je pri lepem jesenskem vremenu vsestransko zadovoljivo uspela. Igralci so bili deležni manjših in večjih dobitkov, posebno višek napatosti in zanimivosti pa so vzbujali med igralci in občinstvom glavni dobitki. Sreča je bila mila sledečim:

Prvo tombolo, 2000 Din v gotovini, je zadel Karl Katarina, vdova po krojaču, stanujoča v Mariboru, Splavarska 7.

Drugo tombolo, 1000 Din v gotovini: Janko Pihler, vrtnar v Zg. Radva-nju.

Tretjo tombolo, damsko kolo: Jožef Lorber, pom. delavec, stanujoč v Mariboru, Koroška c. 81.

Četrto tombolo, moško kolo: Lepenik Martin, pom. delavec, stanujoč v Studencih, Slomškova ul. 5.

Peto tombolo, 500 Din v gotovini: Terezija Skrabl, tov. delavka, stanujoča v Studencih, Aleksandrova ul. 27.

Šesto tombolo, 5 m svile za žensko obleko, je zadel Mlač Marija, zasebnica, stan. v Mariboru, Ob brodu 5.

Sedmo tombolo, dve fini odeji, je odnesla Mraz Elizabeta, vdova po železničarju, stan. v Mariboru, Jezdarska ul. 1.

Osmo tombolo, voz premoga, pa je odpeljala Ferk Pavla, delavka, stanujoča v Studencih, Poljane 4.

Deveto tombolo, vrečo fine moke, je odnesel Lešnik Avgust, paznik, stanujoč v Mariboru, Smetanova ul. 38, in deseto tombolo, celo boks kožo, je zadel Lebar Maks, tkalski mojster, stanujoč v Mariboru, Koroška c. 84.

Pripomnimo, da je bila sreča mila izključno revnemu stanu, zato so jim tudi dobitki dobrodošli.

Pri tej priliki se tem potom iskreno zahvaljujemo celokupnemu občinstvu za udeležbo, iskrena zahvala pa tudi vsem tvečkam, tovarnam, trgovcem, obrtnikom in vsem ostalim dobrotnikom za prostovoljne materijalne in denarne prispevke in dobitke. S to in edino pomočjo se je zamogla z zadovoljivim uspehom izvršiti ta prireditve in od katere dobiček se bo uporabil v podporo za božičnico najbednejšim vojnim žrtvam.

Krajevni odbor izreka še enkrat vsem darovalcem in dobrotnikom najsrčnejšo zahvalo za velikodušno umejanje do naših sotrpinov, obenem s prošnjo, da tudi v bodoče ohranijo blagohotno naklonjenost, ko zopet pridemo prosit Vaše podpore in pomoči.

Poravnajte zaostalo naročnino! Ker se bliža h koncu leto 1937, je radi tega Krajevni odbor U. V. I. primoran vse zamudnike članke in članice opominjati, da čimprej poravnajo članarino za leto 1936-37 v naši invalidski pisarni, Rotovski trg 6, med uradnimi urami vsak ponedeljek, sredo in soboto od 9-11. ure.

Kdor ne bi temu opominu zamogel čimprej ugoditi, je Krajevni odbor primoran nadaljnje pošiljanje lista ustaviti z dne 1. dec. 1937 vsem zamudnikom.

Isto tako pozivamo vse one članke in članice, kateri še niso zamenjali starih članskih knjižic za nove, da to čimprej store v korist sebi in svojemu Krajevno-mu odboru. Končno pozivamo vojne invalide, da svoje železne legitimacije predložijo invalidski pisarni radi izstave novih. Posebno pa se opozorjamo članstvo, da bi odslej naprej naš list z največjim zanimanjem pazljivo zasledovali, posebno radi načrta novega inv. zakona.

Žalna maša. Udruženje vojnih invalidov, Kraj. odbor v Mariboru, prosi in vabi vse slavno občinstvo in celokupno javnost, zlasti članke in članice mariborskega Krajevnega odbora na udeležbo žalne maše, ki se bo vršila v ponedeljek, dne

8. nov. 1937 ob 9. uri v stolni cerkvi v spomin vseh padlih vojnih žrtv, umrlih vojakov in članov Udruženja.

Krajevni odbor U. V. I. v Kranju sporoča, da so v zadnjem polletju plačali sledeči člani za celo leto. Tov. Erzar Jožef iz Hrastja, Križnar Lovro iz Dnulovke, Okorn Franc iz Naklega, Zherle Anton iz Zg. Bitnja. Ker se bliža leto h koncu, je dolžnost vsakega, da poravnava naročnino, bodisi da dolguje kdo za pol leta ali za celo leto. Oni člani in članice, ki dolgujejo še za celo leto, bodo z imenom navedeni v zadnji številki našega časopisa. Vsakdo naj poravnava članarino pri tov. blagajniku Rantu Janku, trgovcu v Kranju, poleg tovarne Ika, saj do 10. decembra t. l.

Člani, ki imajo železniške legitimacije in ki bi hoteli dobiti še nove, naj se zgledajo prej ko mogoče pri tov. tajniku Kosmaču Jožu na mestni tehnični pri kolodvoru v Kranju. S seboj naj vsak pri-nese rešenje in če tega nima, pa naj pri-nese uverjenje, poleg tega pa 22 Din. Z novim letom mora imeti vsak, ki jo ho-če, novo železniško legitimacijo. Da pa prej dobimo nove, naj se vsak prej ko mogoče zgleda pri tajniku. Vsak član naj prej prečita natančno časopis »Vojni Invalid«, avgusta in septembrska številka, glede železniških legitimacij.

Krajevni odbor sporoča: Vsi člani in članice, ki se počutijo siromašne, naj naredijo do 10. decembra prošnjo na ta odbor za božično podporo. Ta božična podpora se bo delila na običnem zboru dne 6. januarja, v slučaju slabega vremena pa 9. januarja 1938. Upoštevale se bodo le prošnje onih, kateri imajo plačano članarino za celo leto.

Krajevni odbor sporoča, da ima svoj letni občni zbor dne 6. januarja, v slučaju slabega vremena pa 9. januarja 1938 v veliki dvorani hotela »Stara pošta« v Kranju. Vhod v to dvorano je z dvorišča. Ob 9 dopoldne bo obdaritev članov in članic za božičnico. Vsak član ali članica naj poravnava med tem časom pri tov. blagajniku Rantu, ki bo navzoč, članarino, če je le mogoče za celo leto 1938. Ta članarina znese 24 Din.

Ob 10. uri dopoldne bo občni zbor v tej dvorani. Dolžnost vsakega člana in članice je, da se udeleži letnega običnega zbora. Ker stojimo ravno pred novim invalidskim zakonom, naj bo vsak član in članica zaveden in naj pride na ta zbor. Povabili smo tudi delegata od Oblastnega Odbora iz Ljubljane, da pride na ta občni zbor in nam razloži različna vprašanja.

Tovariši in tovarišice, na svidenje na običnem zboru. Posebnih vabil ne bomo pošiljali.

Odbor.

Novo mesto: Člani in članice naše Krajevne organizacije! Nov Invalidski zakon, odnosno temeljito zboljšanje starega zakona je v razpravi. Komisija, sestavljena iz samih uglednih mož, katerim lahko zaupamo, da nas ne bodo pustili na cedilu kakor leta 1929, že deluje na njem. Med drugimi sta v tej komisiji naša zglede na zastopnika, predsednik Srednjega odbora dr. Božidar Nedić, in član tega odbora tov. Milutin Mrvaljević, ki jih upravičeno pristevamo med naše najuglednejše pravice. Kot strokovnjak v invalidskih vprašanjih pa je v komisijo imenovan naš ožji rojak g. dr. Franjo Jež, bivši direktor invalidske direkcije. Da je vnet borec za naše pravice, smo to sodbo o njem napravili na kongresu Udruženja vojnih invalidov v Beogradu letos meseca junija. Kljub tako uglednim zanesljivim in zmognim osebam v komisiji za izdelavo novega zakona pa presenečenje niso izključena, zlasti če bi se komisiji postavili po robu člani komisije, ki zastopajo finančno stran novega zakona. Radi tega je naš Oblastni odbor v Ljubljani zaprosil vse gg. župane naše banovine z dobro utemeljenim pismom, da nam pri-

skušajo v borbi za našo zmago s svojim ugledom in z vsemi svojimi razpoložljivimi močmi na pomoč, zlasti da se obrnejo s pismeno prošnjo in zahtevo na poslance svojega sreza, na g. bana in sreska načelstva, na slovenske ministre in senatorje, na senat in narodno skupščino, zlasti pa še na gg. ministra socialne politike in ministra financ z zahtevo, da se čimprej zakon res socialen in pravičen invalidski zakon, ker bo to služilo ne le v korist vojni žrtvi ampak tudi državi, posebno pa še občini, katerim bodo starejše in uboge vojne žrtve vedno v večje breme. Kljub temu, da smo tudi mi s svoje strani zaprosili v istem smislu vse gg. župane našega območja za podporo s prošnjo, da nas obveste, kaj so ukrenili na svojih sejah v naš prid, prihajajo le redki odgovori, ki bi nas zadovoljili, čeprav je med zaprosenimi gg. župani marsikateri, ki je grozote svetovne vojne skušal na lastni koži. K sreči pa najbrže ne tako, kakor mi, prizadeti. Spoštovani člani in članice: Ako s strani naših najbližjih, ki so nam dolžni pomagati, ni pravega razumevanja in pomoči, Vam svetujemo in to čimprej, ne samo siromašnim, ki lahko kmalu padete ali ste že v breme občini, ampak tudi takim, ki imate nekaj pod palcem, da stopite pred svojega župana, mu obrazložite svoje gorje in uljudno zahtevate, da Vas v smislu naših zahtev podpre ali pa da Vam preskrbi podporo iz občinskih sredstev. Slično bodo napravile vojne žrtve tudi po drugih srezih dravske banovine. Živi ne moremo v grob, če ni pravice, jo moramo izvajati: Zato nismo trpeli, da bi umirali ubožstva in lakote, ampak zato, da nam da domovina vsaj skromno priznanje — vsaj kosček kruha dnevno.

Celje. 1. Odbor ima na razpolago okoli 2000 m² zemljišča poleg ceste, nasproti gostilne Pišek, ki leži med Celjem in Teharji. — Člani, ki bi na istega reflektirali, naj se zgledajo v pisarni. Proti gotovem plačilu ali pa s sigurnimi poroki proti mesečnem odplačilu se ta zemlja proda po 5 Din m².

2. Naša tombola se je morala iz tehničnih zaprek, kot prireditve v Narodnem domu, nesigurno vreme in pa kratki dnevi v pozni jeseni, preložiti na spomlad. Kupljene tablice veljajo za to tombolo, kdor pa želi iste oddati, se mu v pisarni v Zdravstvenem domu ob uradnih dneh denar povrne.

3. Oni naši revni člani, ki bodo v mesecu novembru t. l. plačali članarino in naročnino za celo leto, dobijo po en tombolski dobiček in jestvinah, ki so v pisarni numerirane, tako da bo vsak dobil dobiček na številko, ki jo bo izvelkel, to pa dokler bo zaloga. Jestvine smo izločili iz tombolskih dobitkov, da se ne bi do spomladni pokvarile.

Ljubljana. Člani in članice K. O. Ljubljana se odveščajo, da je promogovna akcija končana in se nova naročila ne sprejemajo več. Oni, ki so premore dobili in ki računa še niso poravnali, se naprošajo, da pridejo v društveno pisarno in plačajo dobavljeni premore, ker moramo račune zaključiti.

Sevnica. Vsi tisti člani tuk. K. o., ki imate rešenja in pa, ki čakate na rešenja po lanskij prijavi, pa ste podpore res potrebni, se NEMUDOMA zgledite pri tajništvu ter prinesite s seboj PREPIS REŠENJA in pa ubožno spricevalo. Krajevno-mu odboru se je namreč posrečilo nekje izposlovati več izrednih podpor.

Naši grobovi

Krajevni odbor U. V. I. na Vrhniki sporoča, da je umrla vojna vdova Petrovič Franciška 25. februarja t. l. Po moževi smrti se je mučila za svoj vsakdanji kruh sebi in svoji številni družini in si tako nakopala bolezen, ki jo je spravila v pre-rani grob. Naj ji bo lahka domača zemlja!

Umrli nam je tudi dolgoletni član in odbornik, tovariš vojni invalid Peček Franc, Gorčica p. Preserje. Bil je nam in svoji družini zvest tovariš. Prezgodaj nam ga je ugrabila kruta roka smrti. Bil je delaven. Lepo si je zgradil svoje malo posestvo, a ni mu bilo dano, da bi užival delo svojih pridnih rok. Moral je zapustiti vse, ženo in svojo edino hčerko, ki sedaj žalujeta po njem. Umrli je 25. avgusta t. l. Naj ti bo, dragi tovariš, lahka domača gruda! Vsem nam pa ostaneš v častnem spominu.

Celje. V zadnjem času so odšli v večnost trije naši tovariši, in to: Drogenik Alojz 40% invalid, se je kot šofer ponesrečil. Cizej Anton in Tračnik Jože oba 70% invalida z isto diagnozo: Paralizis radialis, sta na posledici zadobljenih ran podlegla.

Odbor je izgubil 3 redne članke, ki so bili že od začetka v organizaciji.

Vsem rodbinam izrekamo iskreno sožalje, v tolažbo naj jim bo, da se morajo vsi težki invalidi prej ali slej preseliti v boljše posmrtno življenje, kjer ni nobenih bolečin več.

KNJIZEVNOST

Naš Rod, I. številka letnika 37-38, je izšla. Izdaja to mladinsko revijo »Jugosl. učit. udruženje« že 9. leto. Letošnja prva številka je pestra in lepa in jo bodo radi čitali tudi odrasli.

Izdaja Udruženje vojnih Invalidov. Odgovorni urednik: Matej Jevak, Miklošičeva cesta št. 13 Tiska tiskarna »Slovenija« v Ljubljani, (predstavnik Albert Kolman).